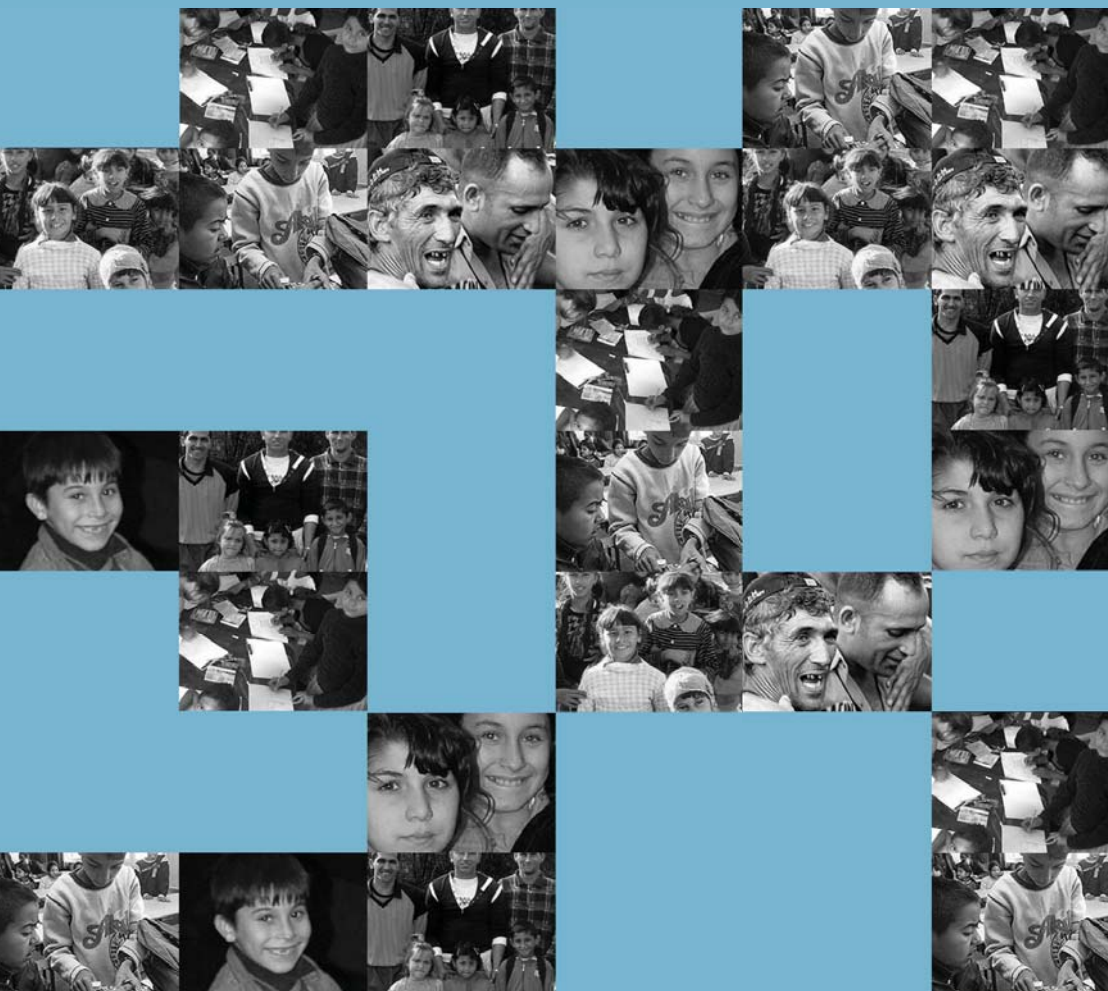

Легалитет националних мањина

Слободан Наградић

**Легалитет
националних
мањина**

Сарајево, 2010.

Легалитет националних мањина

**Документи о заштити права
националних мањина**

Приредио и предговор написао
Слободан Наградић

Легалитет националних мањина

Издавач:
Friedrich-Ebert-Stiftung

За издавача:
Dr. Paul Pasch

Аутор:
Слободан Наградић

Рецензенти:
Проф. др Миле Дмичић
Ђорђе Латиновић

Лектура:
Зинаида Лакић

Насловна страна:
Един Мекић

Штампа:
Амос граф д.о.о. Сарајево

Тираж:
300 ком

Сва права придржана од :
Friedrich-Ebert-Stiftung

CIP

Садржај

1. Националне мањине у БиХ нису више terra incognita (Предговор).....	6
2. Оквирна конвенција за заштиту националних мањина.....	18
3. Европска повеља о регионалним језицима и језицима мањина.....	30
4. Декларација о правима лица која припадају националним или етничким, вјерским и језичким мањинама.....	54
5. Декларација о укидању свих облика нетолеранције и дискриминације на основу вјере или увјерења.....	60
6. Документ састанка Копенхагенске конференције о људској димензији КЕБС-а.....	66
7. Закон о заштити права припадника националних мањина.....	72
8. Закон о измјенама и допунама Закона о заштити права припадника националних мањина.....	82
9. Закон о измјенама и допунама Закона о заштити права припадника националних мањина.....	86
10. Одлука о формирању Вијећа националних мањина Парламентарне скупштине БиХ.....	88
11. Јавни позив за присуство јавном скупу на коме ће се формирати Вијеће националних мањина Босне и Херцеговине при Парламентарној скупштини БиХ.....	92
12. Пословник о раду Одбора за Роме при Савјету министара Босне и Херцеговине.....	94
13. Пословник о раду Скупштине ромских удружења (НВО) БиХ.....	98
14. Закон о заштити права припадника националних мањина Републике Српске.....	102
15. Одлука о формирању Савјета националних мањина Републике Српске.....	110
16. Закон о заштити права припадника националних мањина Федерације Босне и Херцеговине.....	112

НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ У БиХ НИСУ ВИШЕ *TERRA INCOGNITA*

Предговор

Пред читаоцима и судом јавности Босне и Херцеговине, а и шире, напoкoн се појавила књига ов(акв)ог садржаја. Кажем напoкoн, а при томе науму имам два разлога односно оправдања за то: прво, без обзира на неке покушаје и дјелимичне успјехе у имплементацији таквих наума, ово је ипак прва публикација у којој су на једном мјесту, између истих корица, смјештени и налазе се сви релевантни текстови у којима се, из овог или оног аспекта и стајалишта, говори о националним мањинама, а посебно заштити права припадника мањинских заједница тих провенијенција и исходишта; и друго, идеју да сам приредим и објелоданим баш овакву књигу, тј. књигу поменутог садржаја и намјене, носим и развијам још од „давне“ 2006. године, али је из неких разлога, углавном због личних инсуфицијенција, до сада нисам успио реализовати. У међувремену, на жалост, ни у једном горе поменутом геополитичком ентитету, РС и Федерацији Босне и Херцеговине, у смислу дефиниције садржане у Општем оквирном споразуму о миру у Босни и Херцеговини, односно – колоквијално казано: Дејтонском мировном споразуму – није се појавила било каква едиција слична овој, па је самим тим објављивање ове хрестоматије или избора текстова о феномену националних мањина значајније и корисније за овдашње конзументе и речену јавност.

На неки начин, та чињеница, тј. да је ово прва цјеловита хрестоматија, односно избор релевантних текстова о једној тако значајној друштвеној – примарно политичкој, културној и образовној теми, што тема о националним мањинама, у свој

својој мултидимензионалности, полисемичности и збиљској испремрежености битним силницама, за саму опстојност и функционисање савремених друштава и разумијевање њихових структура, мијена, потенцијала и понашање кључних њихових чинилаца, несумњиво јесте, дјелује, или макар конотира изненађујуће, посебно у БиХ, држави која је релативно давно (у првој половини 2000. године), у односу на већину европских држава, приступила, тј. потписала, а затим и ратификовала Оквирну конвенцију Савјета Европе за заштиту националних мањина. Изненађење због непостојања адекватне, па чак ни било какве публикације или избора компетентних легислативних докумената о националним мањинама, данас и овдје, нарочито у РС, тим је веће има ли се на уму и једноставан факт о томе да је БиХ међу првим државама чланицама Савјета Европе које су питање положаја и права националних мањина, укључујући заштите људских права и слобода њихових припадника, ријешиле законом. Наиме, још 2003. године БиХ је усвојила Закон о заштити права припадника националних мањина, али о томе ће више ријечи бити у наредним редовима. Међутим, о свему томе, тј. о дефицијентности литературе, ма којег обима, намјене и домета она била, о националним мањинама, јавност или бар поједини њени сегменти, укључујући и стручну, политичку, чиновничко-управну, медијско-информативну, образовну и сл., није довољно освијешћена, и то углавном због тога што о свему томе није dostatно, квалитетно обавијештена. У овом случају, тј. à propos претходне натукнице, све оно што вриједи и што се односи на БиХ готово у цјелини односи се и на Републику Српску, јер и она је релативно давно, још поткрај 2004. године, донијела свој закон којим је регулисала „материју“ о националним мањинама. У Федерацији БиХ, на жалост, стање ствари о том питању стоји, односно дуго је стајало сасвим другачије – упркос неколиким покушајима надлежних законодавних тијела у посљедњих пет година, овај ентитет је тек недавно, у првој половини 2009. године, усвојио Закон о заштити права припадника националних мањина у Федерацији Босне и Херцеговине – дискутабилно је да ли није могао или није

хтио – па се у њему до тада примјењивао, истина парцијално, Закон о заштити права припадника националних мањина који је донијела Парламентарна скупштина БиХ средином 2003. године.

Све претходно наведено у вези са Оквирном конвенцијом Савјета Европе за заштиту националних мањина и законима у БиХ, РС и, напokon, у ФБиХ само је аргумент за оцјену по којој би у БиХ требало довољно да се зна о националним мањинама, макар кад су легислатива и други правни документи у питању. Другим ријечима, националне мањине, бар на феноменолошкој равни и макар за један сегмент и слој овдашње јавности – онај који би *ex officio* морао знати о документима које је држава усвојила, потписала или приступила им – нису, или би требало да нису више *terra incognita*, односно непозната тема. Овај закључак изводим можда и у наивном увјерењу да бар они који су поједине правне или чак и политичке документе усвајали, потписивали или ратификовали знају и њихову суштину, смисао, сврху и домете, ако то већ не зна најшира јавност. На жалост, егзактне спознаје о томе у БиХ нема, можда и због тога што о томе до сада овдје нису проведена било каква емпиријска истраживања.

Коме је намијењена ова књига-зборник?

Прије свега, ову сам хрестоматију приређивао са свијешћу о потреби и неопходности публикавања једне књиге у БиХ у којој би се сабрали и презентовали сви релевантни документи, мање-више правне провенијенције, исходишта и телоса, како међународни тако и домаћи, а која би служила задовољењу свакодневних потреба великог броја државних службеника и административних радника запослених у некој од бројних јавних институција, у органима власти, попут министарстава (образовања, културе, социјалне заштите, здравства, управе и локалне самоуправе, правосуђа, грађевинарства и стамбено-комуналних послова, вјера и сл. на ентитеским нивоима), агенција, дирекција, завода (нпр. завода за уџбенике и наставна средства, педагошког завода, завода за статистику, завода за заштиту здравља, завода за заштиту и очување културно-историјског наслеђа итд.) секретаријата, уреда, одсјека,

управа и других државних и административних служби, али и за запослене у образовним установама, од предшколских до универзитетских, у медијима информисања, центрима за социјални рад, правосудним институцијама, активистима невладиних организација, како оних које окупљају припаднике националних мањина тако и оних чији чланови нису из реда националних мањина, и свима осталима који се на било који начин, из било којег мотива и становишта, баве макар једном димензијом или елементом, иначе одвећ разубуђеног феномена националних мањина. Свима њима ће ова публикација, нада се, служити као приручник и подсјетник истовремено; из ње ће стицати знања, подсјећати се наученог; она ће их опомињати шта све треба да се уради с циљем не само бољег разубијевања особености и статуса националних мањина него и конкретних рјешавања оновремених проблема припадника мањинских заједница националне детерминације. Отуда и због тога и овакав избор докумената у овој књизи-зборнику.

Без обзира на чињеницу што неки теоретичари права и људских права, најпослије, Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина и Европску повељу о регионалним језицима и језицима мањина сматрају регионалним, а не универзалним документима, односно инструментима за заштиту људских права, позивајући се на једноставан факт да је оба поменута документа донио Савјет Европе, дакле једно регионално, „само“ европско тијело, а не Уједињене нације, ја сам их ставио на сам почетак књиге сматрајући да у њима има више и директнијих одредби које се тичу управо националних мањина као колективитета, али и заштите људских права самих припадника ових колективитета. У вези с Оквирном конвенцијом и њеном рецепцијом и третманом у БиХ постоји један занимљив куриозитет. Наиме, она је у БиХ постала саставним дијелом њеног уставноправног система и почела је да важи и да се примјењује прије него што је и ступила на снагу у државама чланицама Савјета Европе, односно прије него што је БиХ постала чланица ове најстарије европске политичке асоцијације. Јер, Устав БиХ је донесен као саставни дио Општег

оквирног споразума о миру у БиХ, који је парафиран у Дејтону а потписан у Паризу 1995. године, а Оквирна конвенција је на снагу ступила тек пошто ју је ратификовало 12 европских држава чланица Савјета Европе 1998. године. Другим ријечима, БиХ је прва држава у Европи у којој је Уставом прописана обавеза примјене одредби Оквирне конвенције за заштиту националних мањина. То је касније нормирано и у свим законима о заштити права припадника националних мањина у БиХ и њеним ентитетима. И због тога се не може рећи, односно и то је аргумент за оцјену да националне мањине у БиХ нису и не би требало да буду *terra incognita*. С друге стране, чак и прије него што су у БиХ донесени одговарајући закони о заштити права националних мањина, постојао је, дакле, правни инструментариј за њихову правну заштиту, а органи и институције власти су имали на располагању довољно механизма за промоцију и заштиту људских права припадника националних мањина. „Алат“ и стимуланс за то садржани су управо у Оквирној конвенцији Савјета Европе за заштиту националних мањина.

И док је Оквирна конвенција за заштиту националних мањина релативно брзо ратификована у БиХ, дотле је судбина потписивања и ратификације Европске повеље о регионалним језицима и језицима мањина значајно другачија. Она у Парламенту БиХ још (половина 2009. године) није ратификована упркос неколиким покушајима за то и чак стављању резерви на неке одредбе, тј. поједине чланове ове повеље. С обзиром на њен садржај и импликације по језичку политику и можебитну праксу у БиХ, то је, макар и дјелимично, и разумљиво и оправдиво. Другим ријечима, спорост, недоумице, па и отпори који прате ратификацију Повеље у БиХ посљедица су, између осталог, и чињенице што овај међународни инструмент за заштиту људских права гарантује, подстиче, омогућава и, на крају, обавезује државе које јој приступе и ратификују је на стварање услова за нормално, ничим ограничено и ометано, и свакодневно коришћење језика националних мањина, али и регионалних језика, у службеној употреби.

Факт да са језицима националних мањина нема проблема, или их макар до сада није било – можда и због тога што највећи број припадника појединих мањинских националних заједница и не зна или не жели јавно да користи свој властити, матерњи језик, а то је управо језик националне мањине, социјалног субјекта, колективитета чија се права промовишу и штите реченом повељом, али то је тема за једно посебно, велико и добро осмишљено социолошко-лингвистичко истраживање – не значи да ствари са регионалним језицима у БиХ стоје исто тако. Напротив, оне конотирају значајно другачије. Ако апстрахујемо и, из херменеутичких разлога, оставимо по страни стварне или измишљене разлике између језика конститутивних народа, или, како се они у званичним правно-политичким документима називају, језика у службеној употреби у БиХ (српског, хрватског и босанског) – по мом мишљењу, ријеч је, филолошки посматрано, о једном језику, који се тренутно, из конкретно-историјских разлога, различито именује – и ако знамо да у БиХ нема других, стварних разлика, између језика по географској, тј. регионалној припадности и детерминацији (ситне дијалекатске или фонетске разлике су ирелевантне с овог становишта, па чак и с обзиром на норме из Европске повеље о регионалним језицима и језицима мањина), онда је актуелизација феномена регионалних и језика мањина, те њиховог коришћења, могућа и легална, што не значи и да је легитимна, једино ако и кад се неко, у првом реду појединци, група или неко удружење грађана, завичајне или неке друге блиске провенијенције, по волунтаристичком критеријуму, јавно декларише да говори и служи се неким посебним језиком, тачније: изговором, те да од државних власти тражи да му гарантују коришћење тог „језика“ у службене сврхе. Европска повеља о регионалним и језицима мањина стоји на страни таквих група и појединаца, подстиче их на посебност, односно гарантује им ту посебност без обзира на лингвистичко-филолошке критеријуме за дефинисање специфичности неког језика, па чак и упркос њима. У условима БиХ, а позивајући се на одредбе Европске повеље, могуће је, буде ли само довољно

потписа за такву иницијативу, да се нпр. опосеби језик односно изговор у Семберији, Босанској крајини или, пак, Херцеговини, те да се од државних власти тражи да се та наводна посебност и правно санкционише и допусти њена имплементација у службеној употреби. То би значило да, колико већ сутра, група грађана, нпр. из западне Херцеговине, или источне, свеједно, може петицијом или на неки други, процедурално легалан начин, захтијевати од власти у Федерацији БиХ, односно институција БиХ, да легализују њихов изговор, специфичан једино по акцентима и неколиким неправилним или архаичним лексемима, као посебан, регионални језик, и да траже да сви службеници у јавним институцијама, медијима информисања и сл. користе тај језик у опхођењу са њима, у свеколикој јавној комуникацији, преписци, издавању докумената и сл. Ако, пак, не би било тако, односно ако би им власти то ускратиле, могли би да траже заштиту својих гарантованих а угрожених људских права позивајући се управо на Европску повељу о регионалним језицима и језицима мањина.

Чини се да је етиологија оклијевања надлежних власти у БиХ да ратификују Европску повељу о регионалним језицима и језицима мањина, поред осталог, управо у страху да би њена имплементација, посебно у дијелу који се односи на регионалне језике, могла изазвати додатно неразумијевање, тензије и конфронтације, како национално-језичких заједница, укључујући ту и конститутивне народе као цјелине, тако и политичке репрезенте и актере и иначе одвећ турбулентне политичке сцене у БиХ, па им нове језичке „заврзламе“, до којих би наводно довело спровођење одредби ове повеље, нису потребне. Међутим, због такве тренутне политичке реалности не смије се сметнути с ума облигација створена приступањем, а још више уколико и кад Европска повеља о регионалним и језицима мањина буде ратификована, посебно кад су језици националних мањина посриједи. Јер, *differentia specifica* националног идентитета и разликовања (из)међу нација(ма) и националним мањинама јесте управо језик, и због тога су државне власти, поред других субјеката, не само позване него и дужне да предузму све мјере

да се сачувају, развијају и несметано користе језици националних мањина, а у освјешћивању грађана и јавности о неминовности тих мјера снажан и важан инструмент је баш Европска повеља о регионалним језицима и језицима мањина, како за саме власти, институције, тако и за саме мањине и њихове припаднике. Због тога је она и увршћена у овај зборник.

Разумије се, без темељних докумената Уједињених нација, који (би требало да) имају универзални карактер и домет, ова хрестоматија би била мањкава. Зато сам у њу унио Декларацију Уједињених нација о правима лица која припадају националним или етничким, вјерским или језичким мањинама и Декларацију Уједињених нација о елиминисању свих облика нетолеранције и дискриминације на основу вјере или увјерења. С друге стране, оба овдје презентована документа УН представљају најстарије међународне инструменте заштите колективних и индивидуалних права припадника мањина, посебно националних или етничких, али и религијских/вјерских, језичких и сл., односно забране дискриминације лица која припадају мањинама речене провенијенције или другим мањинским увјерењима. Оба документа, а нарочито Декларација о елиминисању свих облика нетолеранције на основу вјере или увјерења, старија су и од Оквирне конвенције о заштити националних мањина и од Европске повеље о регионалним и језицима мањина, које је усвојио Савјет Европе. Такође, „јак“ аргумент да их уврстим у ову књигу-зборник садржан је у чињеници да они нису унесени у Каталог инструмената заштите људских права у Уставу БиХ. Без обзира на то што је овдје ријеч о декларацијама, а не, рецимо, конвенцијама или неким правно још облигаторнијим документима и актима, све државе чланице ОУН дужне су их спроводити у домену односа спрам мањина које живе у њима, а то се директно односи и на националне мањине. Оне у њима имају значајан инструмент заштите својих права, а сталним позивањем на норме садржане у њима врше озбиљан притисак на државне власти да испуне императиве које су добровољно прихватиле приступањем овим декларацијама, тачније: гласањем за њих у Генералној скупштини ОУН. Исто вриједи и за права националних мањина у БиХ.

Све што је речено у вези са претходна два документа ОУН вриједи и за Документ састанка Копенхагенске конференције о људској димензији КЕБС-а, који је овај европски форум за безбједност и сарадњу донио 29. јуна 1990. године на засједању у Копенхагену.

На могуће питање о разлозима изостављања неких других међународних докумената /инструмената о заштити људских права, попут нпр. Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, Конвенције против дискриминације у образовању и сл., одговарам сљедећом аргументацијом: Без обзира на то што се и у овим документима говори о и промовише заштита људских права мањинских заједница, укључујући и националне мањине, у њима је ипак главна пажња посвећена и фокусирана на друге области (нпр. образовање, расна дискриминација итд.), односно друге циљне групе (расе, ученици, едукатори и др.). Ови инструменти, односно теме које они промовишу и елаборишу, јесу, наравно, значајни за идентитет националних мањина, али не у мјери и на начин као што је то у документима које смо унијели у ову књигу-зборник.

Од домаћих правних докумената о заштити права националних мањина у хрестоматију су увршћени сви релевантни прописи, у првом реду закони: Босне и Херцеговине, Федерације БиХ и Републике Српске, али и неколики прописи ниже правне снаге, попут одлука и правилника законодавних и извршних органа власти у држави и ентитетима који се односе како на рад савјетодавних тијела у вези са заштитом права националних мањина тако и самих правилника и пословника о раду невладиних организација и удружења грађана националних мањина и њихових асоцијација.

На првом мјесту је Закон о заштити права припадника националних мањина, који је, послје заиста дуготрајне процедуре (више од двије године), усвојила Парламентарна скупштина БиХ. Већ сам навео да је то било 2003. године, а своју сагласност на текст закона дала је и Комисија Савјета Европе за демократизацију путем закона, или, скраћено, Венецијанска комисија, дакле тијело које и формално представља највиши

правни ауторитет у европским асоцијацијама. То значи да је поменути закон усклађен са важећим европским стандардима. Међутим, без обзира на то што је то тако, тј. што је Закон хармонизован са Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина, у самој његовој имплементацији очигледно су се појавиле неке тешкоће, нарочито у дијеловима који се тичу учешћа представника националних мањина у органима власти на различитим нивоима у БиХ и формирања савјетодавних тијела и других асоцијација националних мањина. Због тога је он већ доживио двоструке измјене и допуне. Први пут је то било 2005. године кад је усвојен Закон о измјенама и допунама Закона о заштити права припадника националних мањина, а други пут измјене и допуне истог закона усвојене су 2008. године. И један и други закон налазе се у овој књизи – занимљиво је да тзв. основни текст Закона заједно са једном или обје измјене и допуне још нигдје није публикован као самостално, посебно издање – и сугеришем потенцијалним читаоцима и корисницима да обрате пажњу на те измјене, јер оне нису нимало бенигне. Напротив, оне су од суштинског значаја за саме мањине и њихове припаднике, али су, на жалост, до сада у промишљању феномена и рјешавању неколиких конкретних проблема националних мањина у БиХ неоправдано пренебрегаване. Заједно са измјенама и допунама Изборног закона БиХ, које су усвојене у првој половини 2008. године, ова легислатива омогућава већу партиципацију представника националних мањина у законодавним тијелима власти на нивоу локалних заједница у БиХ, тако да су већ последице посљедњих избора за органе локалних, тј. општинских органа власти, многи представници националних мањина, управо због тога што су припадници мањинских заједница и што их директно – без страначког посредовања – представљају, постали одборници у општинским скупштинама. За очекивати је да управо ови демократски изабрани политички представници националних мањина, заједно са оним припадницима мањинских заједница који су изабрани са листа политичких партија, као њихови припадници или представници, дају значајан допринос

афирмацији права припадника националних мањина, те бржем и ефикаснијем рјешавању како колективних мањинских права тако и индивидуалних права припадника националних мањина. За сада, додуше, само на нивоу локалних заједница и њихових управа, а кад и уколико се Изборни закон БиХ промијени и у другим садржајима, и на осталим нивоима власти у БиХ.

Нажалост, закони о заштити права припадника националних мањина у РС и ФБиХ нису отишли у даљу конкретизацију, а посебно не у проширење обима права припадника националних мањина у односу на закон Босне и Херцеговине. Поменути закони ентитета некритички и непотребно слиједе не само пуку форму и/или структуру Закона о заштити права припадника националних мањина (БиХ) него, готово у цјелини, и његов садржај, основне норме. Због тога ми се чини неопходним да се оба закона, и онај у РС и онај у ФБиХ, што прије иновирају, али на начин и с циљем даље конкретизације заштите људских права припадника националних мањина, проширења обима њихових права, успостављања институција за имплементацију и мониторинг гарантованих права, повећања одговорности државних власти за заштиту права националних мањина и само спровођење закона и других правних прописа.

Ипак, и са старим и недовољно конкретним законима, стварни положај припадника националних мањина у БиХ, у оба њена ентитета, данас је значајно бољи. То се и види, и чује, а може и да се прочита у медијима информисања који су већ опосебили неке емисије односно рубрике уназад неколико година, нарочито у РС. Несумњиво, понајвише је урађено на промоцији и заштити права припадника ромске националне мањине, бар је готово све транспарентно што је (у)рађено у вези са заштитом права ове најбројније и истовремено социјално најугроженије националне мањине. Ако ништа друго, а има довољно аргумената за оцјену коју овдје пласирам, чињеница да су од стране власти у БиХ урађени и јавности представљени битни документи, као што су Стратегија за рјешавање проблема Рома у БиХ (2005), Акциони план за рјешавање проблема Рома у области стамбеног збрињавања, запошљавања и здравствене

заштите (2008), поред раније (2004) усвојеног Акционог плана за задовољавање образовних потреба Рома и припадника осталих националних мањина у БиХ, довољно говори да је ромско питање у БиХ (било) актуелизовано, тачније да су предузимани озбиљни кораци и мјере власти с циљем рјешавања ургентних проблема с којима су се припадници ромске националне мањине суочавали, а неки се и данас суочавају. Наравно, и међу овом популацијом има оних који су незадовољни својим социјалним статусом због тога што им неки проблеми још нису ријешени, што су и даље на маргини друштвених токова и сл., али то не умањује вриједност резултата који су постигнути.

Слободан Наградић

ОКВИРНА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТУ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Државе чланице Савјета Европе и друге државе потписнице ове оквирне конвенције;

Сматрајући да је циљ Савјета Европе да оствари веће јединство међу чланицама ради очувања и остваривања идеала и начела који представљају заједничко наслеђе;

Сматрајући да је један од начина којим се овом циљу може стремити очување и даље остваривање људских права и основних слобода;

У жељи да проведу Декларацију шефова држава и влада држава чланица Савјета Европе усвојену у Бечу 9. октобра 1993. године;

Одлучне да у оквиру својих територија заштите опстанак националних мањина;

Сматрајући да су бурни преврати у европској историји показали да је заштита националних мањина од кључног значаја за стабилност, демократску сигурност и мир на овом континенту;

Сматрајући да плуралистичко и истинско демократско друштво треба не само да поштује етнички, културни, језички и вјерски идентитет сваког припадника националне мањине него и да ствара одговарајуће услове који му омогућују да изрази, очува и развија свој идентитет;

Сматрајући да је стварање климе толеранције и дијалога неопходно како би се омогућило да културна разноликост буде извор и чинилац не подјеле, већ обогаћења за свако друштво;

Сматрајући да остварење толерантне и просперитетне Европе не зависи само од сарадње међу државама, већ захтијева прекограничну сарадњу међу локалним и регионалним органима без штете по устав и територијални интегритет сваке државе;

Имајући у виду Конвенцију о заштити људских права и основних слобода и пратећих протокола;

Имајући у виду одређења у погледу заштите националних мањина у конвенцијама и декларацијама Уједињених нација и документима Конференције о европској безбједности и сарадњи, посебно у Документу из Копенхагена од 29. јуна 1990;

Одлучне да утврде начела која треба поштовати и обавезе које из њих проистичу у циљу обезбјеђења у државама чланицама и другима државама које могу постати чланице овог инструмента ефикасне заштите националних мањина и права и слобода припадника тих мањина, у оквиру владавине права, поштујући територијални интегритет и национални суверенитет држава;

Ријешене да начела наведена у овој конвенцији проведу путем националног законодавства и одговарајућих политика влада;

Споразумјеле су се о сљедећем:

ДИО I

Члан 1.

Заштита националних мањина и права и слобода припадника тих мањина саставни је дио међународне заштите људских права и као таква спада у област међународне сарадње.

Члан 2.

Одредбе ове оквирне конвенције примјењују се у доброј вјери, у духу разумијевања и толеранције и у складу са начелима добросусједства, пријатељских односа и сарадње међу државама.

Члан 3.

1. Сваки припадник националне мањине има право да слободно бира да се према њему опходе или не опходе као таквом и неће доћи у неповољан положај због таквог одређења или остварења права везаних за то одређење.

2. Припадници националних мањина могу да остварују она права и уживају слободе које произлазе из начела садржаних у овој оквирној конвенцији, појединачно или у заједници са другима.

ДИО II

Члан 4.

1. Чланице се обавезују да зајамче припадницима националних мањина равноправност пред законом и једнаку законску заштиту. У том смислу забрањена је било каква дискриминација на основу припадности националној мањини.
2. Чланице се обавезују да усвоје, гдје је то потребно, одговарајуће мјере за унапређење, у свим областима економског, социјалног, политичког и културног живота, пуне ефективне равноправности између припадника националне мањине и оних који припадају већини. У том погледу ће се водити рачуна о посебним условима припадника националних мањина.
3. Мјере усвојене сходно ставу 2. не сматрају се актом дискриминације.

Члан 5.

1. Чланице се обавезују да унапређују услове потребне за одржавање и развијање културе припадника националних мањина и очување неопходних елемената њиховог идентитета; наиме вјере, језика, традиције и културног наслеђа.
2. Без штете по мјере предузете у оквиру опште политике интеграције, чланице ће се уздржати од политика или пракси усмјерених ка асимилацији припадника националних мањина противно њиховој вољи и штитећи их од сваке акције усмјерене ка таквој асимилацији.

Члан 6.

1. Чланице ће подстицати дух толеранције и међукултурног дијалога и предузимаће ефикасне мјере за унапређење узајамног поштивања и разумијевања и сарадње међу свим људима који живе на њиховој територији без обзира на њихов етнички, културни, језички или вјерски идентитет, посебно у области образовања, културе и медија.
2. Чланице се обавезују да предузму одговарајуће мјере заштите лица изложених пријетњама или дискриминацији, непријатељствима или насиљу због свог етничког, културног, језичког или вјерског идентитета.

Члан 7.

Чланице ће обезбиједити поштовање права сваког припадника националне мањине за слободу мирног окупљања, слободу удруживања, слободу изражавања и слободу мисли, савјести и вјероисповијести.

Члан 8.

Чланице се обавезују да признају сваком припаднику националне мањине право да слободно изражава своју вјеру или вјерска увјерења и да оснива вјерске институције, организације и удружења.

Члан 9.

1. Чланице се обавезују да признају право сваком припаднику националне мањине на слободу изражавања, која обухвата слободу увјерења и примања и давања информација и идеја, на језику мањине, без ометања од стране власти и без обзира на границе. Чланице ће обезбиједити, у оквиру својих правних система, да припадници националних мањина имају приступ средствима јавног информисања без дискриминације.
2. Став 1. не спречава чланице да затраже одобрење, без дискриминације и на основу објективних критеријума,

за емитовање радио и ТВ емисија или отварање кинематографских предузећа.

3. Чланице неће ометати успостављање и коришћење штампаних средстава јавног информисања од стране припадника националних мањина. У законским оквирима за радио и телевизијске емисије, обезбиједиће колико је то год могуће, а узимајући у обзир одредбе става 1, да припадници националних мањина имају могућност успостављања сопствених средстава јавног информисања.
4. У оквиру својих правних система, чланице ће усвојити адекватне мјере да се припадницима националних мањина олакша приступ средствима јавног информисања и у циљу подстицања толеранције и омогућавања културног плурализма.

Члан 10.

1. Чланице се обавезују да признају право сваком припаднику националне мањине на коришћење, слободно и без ометања, свог језика, приватно и јавно, усмено и писмено.
2. У областима које су традиционално или у знатном броју насељене припадницима националних мањина, уколико то припадници затраже, и када тај захтјев одговара стварној потреби, чланице ће настојати да обезбиједи, колико је то могуће, услове који би омогућили да се језик мањине користи у односима између тих припадника и органа управе.
3. Чланице се обавезују да зајамче право сваком припаднику националне мањине да буде одмах обавијештен, на језику који разумије, о разлозима хапшења и о природи и разлозима оптужбе против њега, и да се брани на том језику, ако је потребно, уз бесплатну помоћ тумача.

Члан 11.

1. Чланице се обавезују да признају право сваком припаднику националне мањине да користи своје презиме и име (патрониме) на језику мањине и право на њихово званично признавање по

модалитетима утврђеним у њиховом правном систему.

2. Чланице се обавезују да признају право сваког припадника националне мањине да на мјестима видљивим за јавност изложи ознаке, натписе и друге информације приватног карактера писане на његовом матерњем језику.
3. У областима традиционално насељеним знатним бројем људи који припадају националној мањини чланице ће настојати, у оквиру својих правних система, укључујући, гдје је то погодно, уговоре са другим државама, а узимајући у обзир своје посебне услове, да традиционални локални називи, имена улица и друге топографске ознаке намијењене јавности, буду исписани и истакнути на локалном језику, када постоји довољан захтјев за таквим ознакама.

Члан 12.

1. Чланице ће, гдје је погодно, предузети мјере у области образовања и истраживања у циљу сазнања о култури, историји, језику и вјери својих националних мањина и већине.
2. С тим у вези чланице ће, између осталог, обезбиједити одговарајуће могућности за оспособљавање наставника и приступ уџбеницима и олакшати додир између ученика и наставника разних заједница.
3. Чланице се обавезују да унапређују једнаке могућности приступа образовању на свим степенима за припаднике националних мањина.

Члан 13.

1. У оквиру система образовања, чланице ће признати право припадника националних мањина на оснивање и вођење сопствених приватних институција за образовање и обучавање.
2. Вршење тог права не повлачи никакву финансијску обавезу за чланице.

Члан 14.

1. Чланице се обавезују да признају право сваког припадника националне мањине да учи језик своје мањине.
2. У областима које су традиционално или у знатном броју насељене припадницима националних мањина, ако има довољно захтјева, чланице ће настојати да обезбиједи, колико је то год могуће и у оквиру својих образовних система, да припадници тих мањина имају одговарајуће могућности да имају наставу на матерњем језику или додатну наставу на том језику.
3. Став 2. овог члана примијениће се без штете по изучавање званичног језика или наставе на том језику.

Члан 15.

Чланице ће створити све неопходне услове за ефикасно учешће припадника националних мањина у културном, друштвеном и економском животу и јавним пословима, нарочито оним који се њих тичу.

Члан 16.

Чланице ће се уздржати од мјера које мијењају састав/пропорцију становништва у областима насељеним припадницима националних мањина а имају за циљ ограничавање права и слобода које произлазе из начела садржаних у овој оквирној конвенцији.

Члан 17.

1. Чланице се обавезују да не ометају право припадника националних мањина да оснивају и одржавају слободне и мирољубиве додире преко границе са лицима која законито бораве у другим државама, посебно оним која имају заједнички етнички, културни, језички или вјерски идентитет или заједничко културно наслеђе.

2. Чланице се обавезују да не крше право припадника националних мањина да учествују у раду невладиних организација, како на националном тако и на међународном плану.

Члан 18.

1. Чланице уговорнице ће настојати да закључе, гдје је потребно, билатералне и мултилатералне споразуме с другим државама, посебно сусједним, ради обезбјеђења заштите припадника националних мањина које су у питању.
2. Гдје је потребно, чланице ће предузети мјере за подстицај прекограничне сарадње.

Члан 19.

Чланице се обавезују да поштују и спроводе начела садржана у овој оквирној конвенцији и да, гдје је потребно, унесу само она ограничења, рестрикције или укидања утврђена међународним правним инструментима, посебно Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, у мјери у којој су од значаја за права и слободе које произлазе из поменутих начела.

ДИО Ш

Члан 20.

У остварењу права и слобода које произлазе из начела садржаних у овој оквирној конвенцији сваки припадник националне мањине поштоваће национално законодавство и права других, посебно припадника већине или других националних мањина.

Члан 21.

Ништа из ове оквирне конвенције неће се тумачити тако да

може значити право на предузимање дјелатности или вршења дјела супротних основним начелима међународног права, а посебно сувереној једнакости, територијалном интегритету и политичкој независности држава.

Члан 22.

Ништа у овој оквирној конвенцији неће се тумачити као ограничавање или укидање било којег људског права или основних слобода које могу бити обезбијеђене законима било које стране чланице или неким другим споразумом који је потписала.

Члан 23.

Права и слободе које произлазе из начела садржаних у овој оквирној конвенцији у оној мјери у којој су предмет одговарајуће одредбе у Конвенцији за заштиту људских права и основних слобода, или у протоколима који је прате, сматраће се да су у складу с њиховим одредбама.

ДИО IV

Члан 24.

1. Комитет министара Савјета Европе пратиће како чланице спроводе ову оквирну конвенцију.
2. Чланице које нису чланице Савјета Европе учествоваће у механизмима њеног спровођења под условима који ће се утврдити.

Члан 25.

1. У року од годину дана од ступања ове оквирне конвенције на снагу у односу на чланице, оне ће поднијети генералном секретару Савјета Европе пуну информацију о законодавним

и другим мјерама предузетим с циљем спровођења начела утврђених у овој оквирној конвенцији.

2. Послије тога ће свака чланица достављати генералном секретару периодично, и кад год Комитет министара то затражи, даље информације од значаја за спровођење ове оквирне конвенције.
3. Генерални секретар ће доставити Комитету министара информације поднесене под одређеним одредбама овог члана.

Члан 26.

1. Приликом оцјене адекватности мјера предузетих од чланица ради остварења начела утврђених у овој оквирној конвенцији Комитету министара помагаће Савјетодавни комитет, чији ће чланови бити признати експерти у области заштите националних мањина.

2. Састав Савјетодавног комитета и његов пословник утврдиће Комитет министара у року од годину дана од ступања на снагу ове оквирне конвенције.

ДИО V

Члан 27.

Ова оквирна конвенција отворена је за потписивање за све државе чланице Савјета Европе. До дана када Конвенција ступа на снагу отворена је за потписивање и свим другим државама које позове Комитет министара. Она подлијеже ратификацији, прихватању или потврђивању. Инструменти о ратификацији, прихватању или потврђивању депонују се код генералног секретара Савјета Европе.

Члан 28.

1. Ова оквирна конвенција ступа на снагу првог дана у мјесецу

по истеку од три мјесеца од дана када дванаест држава чланица Савјета Европе изразе сагласност да се обавезују конвенцијом сходно одредбама члана 27.

2. У погледу државе чланице која накнадно изрази спремност да се њоме обавезе, Оквирна конвенција ступа на снагу првог дана у мјесецу послје истека периода од три мјесеца од дана депоновања инструмената о ратификацији, прихватању или потврђивању.

Члан 29.

1. Послје ступања на снагу ове оквирне конвенције и послје савјетовања држава чланица, Комитет министара Савјета Европе може да позове на приступање Конвенцији, већинском одлуком сходно члану 20.д. Статута Савјета Европе, сваку државу нечланицу Савјета Европе која, иако позвана да потпише, сходно одредбама члана 27, то још није учинила и сваку другу државу нечланицу.
2. У односу на сваку државу која приступи, Оквирна конвенција ступа на снагу првог дана у мјесецу који наступи по истеку периода од три мјесеца од дана депоновања инструмената о приступању код генералног секретара Савјета Европе.

Члан 30.

1. Свака држава чланица може у вријеме потписивања или приликом депоновања инструмената о ратификацији, прихватању, потврђивању или приступању да одреди територију или територије за чије је међународне односе задужена и на које се примјењује ова оквирна конвенција.
2. Свака држава може у било које друго вријеме, изјавом упућеном генералном секретару Савјета Европе, проширити примјену ове оквирне конвенције на неку другу територију наведену у изјави. У односу на ту територију Оквирна конвенција ступиће на снагу првог дана у мјесецу послје периода од три мјесеца послје истека периода од три мјесеца од дана пријема те

нотификације од стране генералног секретара.

Члан 31.

1. Свака чланица може да откаже ову оквирну конвенцију у свако доба путем нотификације генералном секретару Савјета Европе.
2. То отказивање ступа на снагу првог дана у мјесецу који наступи по истеку периода од шест мјесеци од дана пријема нотификације од стране генералног секретара.

Члан 32.

Генерални секретар Савјета Европе обавијестиће државе чланице Савјета, друге земље потписнице и сваку државу која је приступила овој оквирној конвенцији о:

- а) сваком потпису;
- б) депоновању судског инструмента о ратификацији, прихватању, потврђивању или приступању;
- в) сваком датуму ступања ове оквирне конвенције на снагу сходно члановима 28, 29 и 30;
- г) сваком другом акту, обавјештењу или поднеску у вези са овом оквирном конвенцијом.

Потврђујући предње, доље потписани, ваљано за то опуномоћени, потписали су ову оквирну конвенцију.

Сачињено у Стразбуру, овог 1. дана фебруара 1995. године, на енглеском и француском, с тим што су оба текста аутентична у једном примјерку који се депонује у архивама Савјета Европе. Генерални секретар Савјета Европе доставиће овјерене копије свакој држави чланици Савјета Европе и свакој држави позваној да потпише ову оквирну конвенцију или да јој приступи.

ЕВРОПСКА ПОВЕЉА О РЕГИОНАЛНИМ ЈЕЗИЦИМА И ЈЕЗИЦИМА МАЊИНА

Стразбур, 5. новембра 1992.

Преамбула

Државе чланице Савјета Европе,

Сматрајући да је циљ Савјета Европе постизање већег јединства између његових чланица, посебно с циљем обезбјеђивања и остваривања идеала и начела који чине њихово заједничко наслеђе;

Сматрајући да је заштита историјских регионалних и мањинских језика у Европи, од којих су неки у опасности од могућег нестанка, нешто што доприноси одржању и развоју културног богатства и традиција Европе;

Сматрајући да је право на употребу регионалних и мањинских језика у приватном и јавном животу неотуђиво право које је у сагласности са начелима Међународног пакта о грађанским и политичким правима и у складу са духом Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода Савјета Европе;

Имајући на уму посао који је обављен у оквиру КЕБС-а, а посебно Хелсиншки завршни акт из 1975. године и документа састанка у Копенхагену 1990. године;

Наглашавајући вриједност интеркултурализма и мултилингвализма, и сматрајући да је заштита и унапређење регионалних и мањинских језика нешто што не треба да буде сметња званичним језицима и потреби да се они познају;

Схвативши да је заштита и унапређење мањинских језика

у различитим земљама и регионима Европе важан допринос у изградњи Европе која би се заснивала на начелима демократије и културне разноврсности унутар оквира националног суверенитета и територијалног интегритета;

Узимајући у обзир посебне услове и историјске традиције у различитим регионима европских држава;

Споразумјеле су се о сљедећем:

ДИО I: ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Дефиниције

За потребе ове повеље:

- а) „регионални или мањински језици“ су језици који су:
- (I) традиционално у употреби на одређеној територији једне државе од стране држављана те државе који чине бројчано мању групу од остатка становништва те државе и који су
  - (II) различити од званичног језика те државе, што не укључује дијалекте званичног језика те државе или језике радника миграната;
- б) „територија на којој су регионални или језици мањина у употреби“ означава географску област у којој су поменути језици средство изражавања одређеног броја људи, чиме се оправдавају различите мјере заштите и унапређења предвиђене овом повељом;
- в) „нетериторијални језици“ су они језици које користе држављани државе чланице који се разликују од језика који су у употреби код осталог становништва државе, али који, иако се традиционално користе на територији те државе, не могу да буду поистовјећени са неком њеном конкретном територијом.

Члан 2. Обавезе

1. Свака држава преузима обавезу да примијени одредбе другог дијела на све регионалне или мањинске језике који се говоре на њеној територији и који су у складу са дефиницијом садржаном у члану 1.
2. У погледу сваког од језика који је прецизиран у вријеме ратификације, прихватања или одобравања у складу са чланом 3, свака држава чланица преузима обавезу да примијени најмање 35 ставова и подставова одабраних међу одредбама трећег дијела Повеље, укључујући најмање три који треба да буду одабрани у члановима 8. и 12. и по један из чланова 9, 18, 11. и 13.

Члан 3. Практични аранжмани

1. Свака држава уговорница ће у својим инструментима ратификације, прихватања или одобравања ове повеље прецизирати сваки од регионалних или мањинских језика или званични језик који је мање у употреби на оној територији или њеном дијелу за које жели да обезбиједи примјену одредаба одабраних у складу са другим ставом члана 2.
2. Свака држава чланица може у било којем тренутку дати на знање генералном секретару да прихвата обавезе које проистичу из одредаба било којег параграфа Повеље које већ нису одабране у њеном инструменту ратификације, прихватања или одобравања, или да ће примијенити став 1. овог члана на остале регионалне или мањинске језике или на остале званичне језике који се мање употребљавају на њеној територији или на једном дијелу.
3. Обавезе о којима говоре претходна два става сматраће се интегралним дијелом ратификације, прихватања или одобравања и имаће исто дејство од датума нотификације.

Члан 4. Постојећи режим заштите

1. Ништа у овој повељи не треба разумјети као ограничавање или дерогирање било којих права зајамчених Европском конвенцијом о људским правима.
2. Одредбе ове повеље неће ни на који начин утицати на повољнији третман регионалних или мањинских језика или на правни режим лица која припадају мањинама који може да постоји у некој од држава чланица или који је обезбијеђен одговарајућим двостраним или вишестраним споразумом.

Члан 5. Постојеће обавезе

Ништа у овој повељи не може се тумачити да подразумева право на упуштање у какву активност или на вршење какве радње која је у супротности са циљевима Повеље Уједињених нација или другим обавезама према међународном праву, укључујући ту и начела суверенитета и територијалног интегритета држава.

Члан 6. Информације

Државе чланице преузимају обавезу да испитају начине на које ће власт, организације и лица којих се тиче садржај ове повеље бити информисани о својим правима и дужностима установљеним овом повељом.

ДИО II: ЦИЉЕВИ И НАЧЕЛА У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2. СТАВ 1.

Члан 7. Циљеви и начела

1. У погледу регионалних или мањинских језика, у оквиру територија на којима су ти језици у употреби и у складу са ситуацијом сваког од тих језика, државе чланице граде своју политику, законодавство и праксу на следећим циљевима и начелима:
  - признање регионалних или мањинских језика као израз културног богатства;
  - поштовање географске области сваког регионалног или мањинског језика како би се обезбиједило да постојећа или нова управна подјела не представља препреку унапређењу регионалног или мањинског језика о коме се ради;
  - потреба за одлучном акцијом како би се унаприједили регионални или мањински језици и на тај начин сачували;
  - стварање услова за олакшање и/или охрабривање употребе регионалних или мањинских језика у говору и писању, у јавном и приватном животу;
  - одржавање и развијање веза, у областима које покрива ова повеља, између група које користе регионалне или мањинске језике и осталих група у држави које употребљавају језик у идентичној или сличној форми, као и успостављање културних односа са осталим групама у држави које користе различите језике;
  - доношење одредаба путем којих би се на одговарајући начин и одговарајућим средствима обезбиједило проучавање регионалних или мањинских језика на свим одговарајућим степенима;
  - олакшавање да и они који не говоре регионалне или мањинске језике, а живе у области гдје се они говоре, могу да их науче уколико то желе;
  - унапређење проучавања и истраживања регионалних или мањинских језика на универзитетима или сличним установама;

- унапређење одговарајућих облика транснационалне размјене, у оним областима о којима говори ова повеља, за регионалне или мањинске језике који се користе у идентичном или сличном облику у двије или више држава.
2. Државе чланице преузимају обавезу да уклоне, ако већ то до сада нису учиниле, било које неоправдано угрожавање, искључивање, ограничавање или неповољан третман који би се односио на употребу регионалног или мањинског језика и који би имао циљ да обесхрабри или доведе у питање његово одржавање и развој. Усвајање посебних мјера у корист регионалних или мањинских језика, које би имало за циљ унапређење једнакости између оних који користе ове језике и остатка становништва, или који узимају у обзир њихове специфичне услове, не може се сматрати актом дискриминације против оних који користе језике који су у већој употреби од мањинских.
  3. Државе чланице преузимају обавезу да на одговарајући начин унаприједи међусобно разумијевање између свих језичких група унутар земље и да ту посебно укључе поштовање, разумијевање и трпељивост у односу на регионалне или мањинске језике у оквиру процеса образовања, као и да охрабре средства јавног информисања да слиједи исти циљ.
  4. У одређивању своје политике у односу на регионалне или мањинске језике државе чланице узимају у обзир потребе и жеље оних група становништва које користе те језике. Треба их охрабрити да установе, уколико је то неопходно, одговарајућа тијела која би се бавила савјетовањем власти о свим питањима која се тичу регионалних или мањинских језика.
  5. Државе чланице преузимају обавезу да, *mutatis mutandis*, примијене иста ова начела која су набројана у ставовима 1. до 4. и на нетериторијалне језике. Међутим, што се тиче ових језика, природа и обим мјера које треба предузети да би се остварили ефекти предвиђени овом повељом треба да буду одређени на еластичан начин имајући на уму потребе и жеље, као и поштујући традиције и карактеристике оних група које те језике користе.

**ДИО III:
МЈЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПОТРЕБЕ РЕГИОНАЛНИХ
ИЛИ МАЊИНСКИХ ЈЕЗИКА У ЈАВНОМ ЖИВОТУ
У СКЛАДУ СА ОБАВЕЗАМА САДРЖАНИМ
У ЧЛАНУ 2. СТАВ 2.**

**Члан 8.
Образовање**

1. У погледу образовања државе преузимају обавезу на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:
  - а) (I) да омогуће предшколско образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
(II) да омогуће значајан дио предшколског образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
(III) да примијене једну од ових мјера макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтијевају, а чији се број сматра довољним; или
(IV) да ако јавне власти немају директних овлашћења у области предшколског образовања да стимулишу или охрабре примјену мјера које су поменуте;
  - б) (I) да омогуће основно образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
(II) да обезбиједе значајан дио основног образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
(III) да обезбиједе, у оквиру основног образовања, да учење одговарајућег регионалног или мањинског језика постане интегрални дио наставног плана; или
(IV) да примијене једну од ове три мјере макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтијевају, а чији се број сматра довољним;
  - в) (I) да омогуће средње образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
(II) да омогуће значајан дио средњег образовања на

- одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
(III) да обезбиједе, у оквиру средњег образовања, услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или
(IV) да примијене једну од ових мјера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то примјенљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;
- г) (I) да омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или
(II) да омогуће значајан дио техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или
(III) да у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или
(IV) да примијене једну од ових мјера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то примјенљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним;
- д) (I) да омогуће универзитетско или друго више образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или
(II) да омогуће услове за студирање ових језика као предмета на универзитетима или вишим школама; или
(III) уколико се према улози државе коју она има у односу на високообразовне институције не могу примијенити поменути подставови да охрабре или дозволе могућност универзитетског или другог вишег образовања на регионалним или мањинским језицима, или да омогуће услове за проучавање ових језика на универзитетима или вишим школама;
- е) (I) да предвиде образовање одраслих путем сталних курсева који би били одржавани углавном или у потпуности на регионалним или мањинским језицима; или
(II) да понуде ове језике као предмете у оквиру образовања за одрасле; или

- (III) ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;
- ж) (I) да начине аранжмане који би обезбиједили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;
- з) (I) да обезбиједи основно и касније оспособљавање наставника потребних да примијене одредбе садржане у тачкама од а. до г. овог става, а које су прихватиле;
- и) (I) да успоставе надзорно тијело или тијела која би била одговорна за надгледање мјера које су предузете и напретка који је остварен у проучавању регионалних или мањинских језика, као и за писање периодичних извјештаја сопствених налаза који би били објављивани.
- (II) Што се тиче образовања на територијама ван области у којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, стране преузимају обавезу да, ако број оних који говоре те језике тако нешто оправдава, одобре, охрабре или омогуће учење на регионалним или мањинским језицима на сваком од одговарајућих степена образовања.

Члан 9.

Судска овлашћења

1. Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доље поменуте мјере, у складу са ситуацијом са сваким од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:
- а) у кривичном поступку:
- (I) да обезбиједи да судови, на захтјев једне од страна, спроводе поступак на регионалном или мањинском језику; и/или

- (II) да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик; и/или
  - (III) да обезбиједи да захтјев и доказ, без обзира на то да ли је у писаној или усменој форми, не буде сматран неприхватљивим само због тога што је формулисан на регионалном или мањинском језику; и/или
  - (IV) да издају, на одговарајући захтјев, документе који се тичу правног поступка на одговарајућем регионалном или мањинском језику, ако је то неопходно, коришћењем одговарајућих преводилаца који не би изазивали никакве додатне трошкове заинтересованим особама;
- б) у грађанским парницама:
- (I) да обезбиједи да судови, на захтјев једне од страна, спроводе поступак на регионалном или мањинском језику; и/или
  - (II) да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или
  - (III) да допусте издавање докумената и доказа на регионалним или мањинским језицима, уколико је то неопходно, коришћењем одговарајућих преводилаца;
- в) у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:
- (I) да обезбиједи да судови, на захтјев једне од страна, воде поступак на регионалном или мањинском језику; и/или
  - (II) да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или
  - (III) да допусте издавање докумената и доказа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима, ако је то неопходно, уз употребу одговарајућих преводилаца;
- г) да предузму мјере како би обезбиједиле да примјена поменутих подстава и било које неопходно коришћење преводилаца не изазива додатне трошкове заинтересованим лицима.

2. Државе чланице се обавезују:
  - а) да не доводе у питање ваљаност правних документа само због тога што су донијети на регионалном или мањинском језику; или
  - б) да не доводе у питање ваљаност правних докумената који су донијети у оквиру државе само због тога што су начињени на регионалном или мањинском језику или да обезбиједи да се они могу употријебити против заинтересованих трећих лица, која иначе не користе ове језике, под условом да им је садржај ових докумената стављен на увид од стране лица која се на њега позивају; или
  - в) да не поричу ваљаност правних докумената, донијетих између различитих страна, само због тога што су начињени на регионалном или мањинском језику.

3. Државе чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

Члан 10.

Управне власти и јавне службе

1. У оквиру административних области државе у којим број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мјере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваким од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају сљедеће обавезе:
  - а) (I) да обезбиједи да управне власти користе регионалне или мањинске језике; и
  - (II) да обезбиједи да њихови службеници у контактима са грађанством употребљавају регионалне или мањинске језике у односу према лицима која их користе, или
  - (III) да обезбиједи да они који користе регионалне или

- мањинске језике могу да поднесу усмене или писмене представке и добију одговор на овим језицима; или (IV) да обезбиједи да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или (V) да обезбиједи да они који користе регионалне или мањинске језике могу пуноважно да подносе документа на овим језицима;
- б) да се учини доступном употреба управних текстова и образаца за становништво које користи регионалне или мањинске језике на тим језицима или да се осигурају двојезичне верзије;
  - в) да се омогући управним властима да израђују нацрте докумената на регионалним или мањинским језицима.
2. У погледу локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике, а да је тај број такав да оправдава доље поменуте мјере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:
- а) употребу регионалних или мањинских језика у оквиру финансирања регионалних или локалних власти;
  - б) могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;
  - в) да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;
  - г) да локалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;
  - д) употребу мањинских и регионалних језика у расправама у локалним парламентима, при чему се, међутим, не искључује употреба званичног језика државе;
  - е) употребу регионалних или мањинских језика у локалним скупштинама, без занемаривања употребе званичног језика државе;
  - ф) употребу, ако је неопходно, заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена мјеста на регионалним или мањинским језицима.

3. Што се тиче јавних служби које обезбјеђују управне власти или лица која дјелују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:
  - а) да обезбиједи да ће се регионални или мањински језици користити у јавним службама; или
  - б) да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтјев и добију одговор на свом језику; или
  - в) да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтјев на овим језицима.
4. У намјери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3, државе чланице преузимају једну или више од сљедећих обавеза:
  - а) превођење и тумачење када је то потребно;
  - б) ангажовање или уколико је неопходно, оспособљавање службеника и осталих запослених у оквиру јавних служби;
  - в) удовољавање, колико је то могуће, захтјевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.
5. Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтјев оних који су заинтересовани.

Члан 11.

Средства јавног информисања

1. Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој

области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

- а) у смислу у ком радио и телевизија остварују улогу јавне службе:
- да обезбиједи стварање макар једне радио-станице и једног телевизијског канала на регионалним или мањинским језицима; или
  - да охрабре или олакшају стварање макар једне радио-станице или једног телевизијског канала на регионалним или мањинским језицима; или
  - да омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којим би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним или мањинским језицима;
- б) - да охрабре или олакшају стварање барем једне радио-станице на регионалним или мањинским језицима; или
- да охрабре или олакшају редовно емитовање радио-програма на регионалним или мањинским језицима;
- в) - да охрабре или олакшају стварање барем једног телевизијског канала на регионалним или мањинским језицима; или
- да охрабре или олакшају редовно емитовање телевизијског програма на регионалним или мањинским језицима;
- г) - да охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;
- д) - да охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или
- да охрабре или олакшају редовно објављивање новинских чланака на регионалним или мањинским језицима;
- ђ) - да покрију додатне трошкове оних средстава јавног информисања која користе регионалне или мањинске језике у случајевима када закон и иначе омогућава финансијску помоћ средствима јавног информисања; или

- да примијене постојеће мјере финансијске подршке и на аудиовизуелну продукцију на регионалним или мањинским језицима;

е) - да помогну образовање новинара и осталих запослених у средствима јавног информисања која користе регионалне или мањинске језике.

2. Државе чланице преузимају обавезу да гарантују слободу директног пријема радио и телевизијског програма из сусједних земаља на језику који је исти или сличан регионалном или мањинском језику, као и да се не супротстављају реемитовању радио и телевизијских програма из сусједних земаља на овом језику. Оне се, поред тога, залажу да осигурају да се неће постављати никаква ограничења праву на слободу изражавања и слободну циркулацију информација у оквиру писане штампе на језику који је исти или сличан регионалном или мањинском језику. Уживање ових слобода, пошто собом носи одговарајуће дужности и одговорности, може да буде подвргнуто таквим формалностима, условљавањима, ограничавањима или казнама које су прописане законом и које су нужне у демократском друштву, у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне сигурности, ради спречавања нереда или злочина, ради заштите здравља и морала, ради заштите угледа или ради заштите информација које су примљене у повјерењу, или за одржавање ауторитета и непристрасности судства.

3. Државе чланице преузимају обавезу да обезбиједи да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тијела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

Члан 12.

Културне активности и погодности

1. Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:
  - а) да охрабре видове изражавања и иницијативе специфичне за регионалне или мањинске језике и да омогуће различите начине приступа умјетничким дјелима произведеним на овим језицима;
  - б) да подстакну различита средства путем којих би дјела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна помагањем и развојем, превођења, надсинхронизације и титлованих превода;
  - в) да унаприједи приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;
  - г) да обезбиједи да тијела која су одговорна за организовање или пружање подршке различитим културним активностима омогуће одговарајуће доприносе за укључивање знања и употребе регионалних или мањинских језика и култура у све оне подухвате које они покрећу, или за које обезбјеђују финансијску подршку;
  - д) да унаприједи мјере путем којих би се обезбиједило да тијела одговорна за организовање и подршку културних активности имају на свом располагању сараднике који добро познају регионалне или мањинске језике, као и језике којима говори остатак становништва;
  - ђ) да охрабре директно учешће представника оних који користе одговарајуће регионалне или мањинске језике у

- обезбјеђивању услова и планирању културних дјелатности;
- е) да охрабре и/или олакшају стварање једног или више тијела која би била одговорна за прикупљање и чување копија и представљање или објављивање радова произведених на регионалном или мањинском језику;
- ж) уколико је неопходно, да створе и/или унаприједи активности које би имале за циљ финансирање превода или истраживање различитих језичких термина, посебно имајући на уму одржавање и развој одговарајућих управних, комерцијалних, економских, друштвених, техничких или правних термина на сваком од регионалних или мањинских језика.
2. Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.
3. Државе чланице преузимају обавезу да сачине одговарајуће одредбе приликом креирања сопствене културне политике ван граница у које би укључиле регионалне или мањинске језике и културе које они одсликавају.

Члан 13.

Економски и друштвени живот

1. Што се тиче економских и друштвених активности, државе преузимају обавезе да на територији читаве земље:
- а) елиминишу из законодавства све одредбе које забрањују или ограничавају, без довољно оправданих разлога, употребу регионалних или мањинских језика у документима који се тичу економског или друштвеног живота, посебно у уговорима о запошљавању или у техничким документима као што су упутства за употребу одређених производа и инсталација;

- б) забране укључивање у интерне правне акте компанија и у приватна документа било каквих одредаба које би онемогућавале или ограничавале употребу регионалних или мањинских језика, барем између корисника ових језика;
  - в) да се супротставе пракси која има за циљ да обесхрабри употребу регионалних или мањинских језика у вези са економским и друштвеним активностима;
  - г) олакшају или охрабре употребу регионалних или мањинских језика и неким другим средствима осим оних која се већ поменула у овом члану.
2. Што се тиче економских и друштвених активности, државе преузимају обавезу, у оном обиму у коме су власти надлежне, на територији на којој су регионални или мањински језици у употреби и у мјери у којој је то могуће:
- а) да укључе у своје финансијске или банкарске одредбе правила која би омогућила, на начин који је у складу са комерцијалном праксом, употребу регионалних или мањинских језика приликом коришћења различитих средстава плаћања (чекови и друго) или других финансијских докумената, или, гдје је то могуће, да обезбиједи примјену таквих правила;
  - б) да у економском и друштвеном сектору који је под њиховом контролом (јавни сектор) организују активности да унаприједи употребу регионалних или мањинских језика;
  - в) да обезбиједи да све погодности социјалног осигурања, као што су болнице, куће за смјештај старих лица и слично, понуде такве могућности смјештаја и третмана на њиховом језику оним лицима која користе регионалне или мањинске језике, а која имају потребу за одговарајућом његом због нарушеног здравља, старости или других разлога;
  - г) да обезбиједи да сва важна упозорења везана за сигурност и безбједност буду истакнута на регионалним или мањинским језицима;

- д) да уреде да информације које пружају надлежне јавне власти, а које се тичу права потрошача, буду доступне на регионалним или мањинским језицима.

Члан 14.

Прекогранична размјена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а) да примијене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унаприједио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информисања, оспособљавања и трајног образовања;
- б) да у корист регионалних или мањинских језика олакшају или унаприједи сарадњу између двије стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.

ДИО IV:

ПРИМЈЕНА ПОВЕЉЕ

Члан 15.

Периодични извјештај

1. Земље чланице периодично достављају генералном секретару Савјета Европе, у облику који одреди Комитет министара, извјештај о политици коју предузимају у сагласности са другим дијелом ове повеље и о мјерама које су предузете у примјени одредаба трећег дијела Повеље на које су се обавезале. Први извјештај треба да буде достављен у току прве године након ступања Повеље на снагу у односу на државу у питању, док остали извјештаји треба да слиједе у

- трогодишњим интервалима послије првог извјештаја.
2. Извјештаји треба да буду јавни.

Члан 16.

Испитивање извјештаја

1. Извјештај који се подноси генералном секретару Савјета Европе према члану 15. испитиваће Комитет експерата који се формира у складу са чланом 17.
2. Тијела или удружења која су законито основана у државама чланицама могу да укажу Комитету експерата на питања која се односе на примјену ове повеље. Пошто консултује државу чланицу, Комитет експерата може узети у обзир ову информацију у припреми свог извјештаја о којем говори трећи став овог члана. Ова тијела или удружења могу такође подносити изјаве које се тичу политике која се води у држави чланици у односу на одредбе другог дијела ове повеље.
3. На основу извјештаја о којем говори став 1. и информација које помиње став 2, Комитет експерата ће припремити извјештај Комитету министара. Овом извјештају се придодају коментари који су на захтјев написале државе чланице, а Комитет министара га може објавити.
4. Извештај о којем говори став 3. садржаће посебно приједлог експерата Комитету министара за припрему препорука једној или више држава чланица ове повеље.
5. Генерални секретар Савјета Европе сачиниће двогодишњи детаљни извјештај о примјени ове повеље и поднијеће га Парламентарној скупштини.

Члан 17.

Комитет експерата

1. Комитет експерата је сачињен од по једног члана из сваке државе чланице који се именује од Комитета министара са листе појединаца од највишег интегритета и признате стручности у питањима у којима се бави Повеља које је

номиновала држава чланица.

2. Чланови комитета се бирају на период од шест година, а постоји могућност поновног избора. Онај члан који није у стању да доврши свој мандат биће замијењен у складу са поступком предвиђеним ставом 1. а члан који га мијења биће у функцији до краја његовог мандата.
3. Комитет експерата ће установити сопствена правила процедуре. Његове секретарске службе обезбиједиће генерални секретар Савјета Европе.

ДИО V: ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 18.

Ова повеља је отворена за потпис свим државама чланицама Савјета Европе. Може бити ратификована, прихваћена или одобрена. Инструменти ратификације, прихватања или одобравања се депонују код генералног секретара Савјета Европе.

Члан 19.

1. Ова повеља ће ступити на снагу првог дана у мјесецу пошто прође период од три мјесеца од датума када је пет држава чланица Савјета Европе изразило свој пристанак да буде везано Повељом у смислу одредаба члана 18.
2. Што се тиче било које друге државе чланице која накнадно изрази жељу да буде везана овом повељом, Повеља ће ступити на снагу првог дана у мјесецу пошто истекне период од три мјесеца послје датума депозита његовог инструмента ратификације, прихватања или одобравања.

Члан 20.

1. Пошто Повеља ступи на снагу, Комитет министара Савјета

Европе може позвати било коју државу која није члан Савјета Европе да приступи овој повељи.

2. Што се тиче било које земље која то учини, Повеља ће ступити на снагу првог дана у мјесецу пошто истекне период од три мјесеца послје датума депозита инструмента приступања који је поднијет генералном секретару Савјета Европе.

Члан 21.

1. Свака држава може, у моменту потписивања или достављања инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања, ставити једну или више резерви на ставове од два до пет члана 7. ове повеље. Никакве друге резерве није могуће улагати.
2. Свака држава уговорница која је начинила резерве према процедури предвиђеној претходним ставом може у потпуности или дјелимично да се повуче путем нотификације упућене генералном секретару Савјета Европе. Повлачење ће почети да производи дејство датумом пријема такве нотификације од стране генералног секретара.

Члан 22.

1. Свака држава може у било ком тренутку одустати од Повеље нотом коју упути генералном секретару Савјета Европе.
2. Отказ постаје пуноважан првог дана у мјесецу пошто прође период од шест мјесеци након пријема нотификације од стране генералног секретара.

Члан 23.

Генерални секретар Савјета Европе ће обавијестити земље чланице Савјета Европе и оне које су потписале Повељу о:

- а) сваком потпису;
- б) депозиту сваког инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања;

- в) сваком датуму ступања на снагу Повеље у складу са члановима 19. и 20;
- г) свакој ноти коју прими у смислу примјене одредаба члана 3. става 2;
- д) било ком другом акту нотификације или обавјештења који се тиче ове повеље.

ДЕКЛАРАЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА О ПРАВИМА ЛИЦА КОЈА ПРИПАДАЈУ НАЦИОНАЛНИМ ИЛИ ЕТНИЧКИМ, ВЈЕРСКИМ И ЈЕЗИЧКИМ МАЊИНАМА

коју је усвојила Комисија Уједињених нација за људска права у Резолуцији 1992/16, 21. фебруара 1992. године

Генерална скупштина

Потврђујући поново да је један од основних циљева Уједињених нација, како је прокламовано и у Повељи Уједињених нација, да промовишу и подстичу поштовање људских права и основних слобода за све, без дискриминације на основу расе, пола, језика или религије;

Поново потврђујући вјеру у основна људска права, у достојанство и вриједност људске личности, у једнака права мушкарца и жене, великих и малих народа;

Желећи да промовише остваривање принципа садржаних у Повељи Уједињених нација, Универзалној декларацији о људским правима, Конвенцији о спречавању и кажњавању злочина геноцида, Међународној конвенцији о елиминацији свих врста расне дискриминације, Међународном пакту о економским, социјалним и културним правима, Декларацији Уједињених нација о елиминисању свих врста нетолеранције и дискриминације на основу вјере или увјерења и Конвенцији о правима дјетета, као и у осталим релевантним међународним документима који су усвојени на универзалном или регионалном нивоу, као и онима који су закључени између појединих држава чланица Уједињених нација;

Подстакнути одредбама члана 27. Међународног пакта о грађанским и политичким правима које се односе на права лица која припадају етничким, вјерским и језичким мањинама;

Сматрајући да промоција и заштита права лица која припадају националним или етничким, вјерским и језичким мањинама, доприносе политичкој и социјалној стабилности држава у којима живе;

Наглашавајући да стално унапређивање и остварење права лица која припадају националним или етничким, вјерским и језичким мањинама, као саставног дијела cjеловитог развоја друштва у оквиру демократског поретка, заснованог на владавини права, доприноси јачању пријатељства и сарадње међу народима и државама;

Сматрајући да Уједињене нације морају да играју важну улогу у заштити мањина;

Имајући у виду досадашње дјеловање у оквиру система Уједињених нација, посебно Комисије за људска права, Поткомисије за спречавање дискриминације и заштиту мањина, те тијела установљених у складу са међународним пактовима о људским правима и осталим релевантним међународним документима о људским правима за промоцију и заштиту права лица која припадају националним или етничким, вјерским и језичким мањинама;

Узимајући у обзир важност посла, који обављају међувладине и невладине организације, на заштити мањина, те промоцији и заштити права лица која припадају националним или етничким, религијским и језичким мањинама;

Признајући потребу обезбјеђивања дјелотворније имплементације међународних докумената о људским правима, која се односе на права лица која припадају националним или етничким, религијским и језичким мањинама;

Проглашава ову Декларацију Уједињених нација о правима лица која припадају националним или етничким, вјерским или језичким мањинама.

Члан 1.

1. Државе ће штитити опстанак те национални или етнички, културни, религијски и језички идентитет мањина у оквирима

- њихових територија и јачати услове за промоцију тог идентитета.
2. Државе ће усвојити одговарајуће законодавне и друге мјере за остварење тих циљева.

Члан 2.

1. Лица која припадају националним или етничким, религијским и језичким мањинама (у даљем тексту: лица која припадају мањинама) имају права уживати своју културу, исповиједати и вршити своје властите вјерске обреде, служити се својим језиком, приватно и јавно, слободно и без ометања или било којег облика дискриминације.
2. Лица која припадају мањинама имају право активно учествовати у културном, вјерском, друштвеном, економском и јавном животу.
3. Лица која припадају мањинама имају право активно учествовати у доношењу одлука на државном и, гдје то одговара, регионалном нивоу, у погледу мањине којој припадају или регија у којима живе, на начин који је усклађен с државним законодавством.
4. Лица која припадају мањинама имају право оснивати и одржавати своја удружења.
5. Лица која припадају мањинама имају право оснивати и одржавати, без икакве дискриминације, слободне и мирне везе с другим члановима своје групе, те са лицима која припадају другим мањинама, као и прекограничне везе с грађанима других држава са којима су повезани националним или етничким, религијским или језичким везама.

Члан 3.

1. Лица која припадају мањинама могу остваривати своја права, без икакве дискриминације, укључујући и она која су утврђена у овој декларацији, појединачно или заједно са другим члановима своје групе.
2. Свако лице које припада мањини неће се довести у било

какав неповољан положај, који је посљедица коришћења или некоришћења права утврђених у овој декларацији.

Члан 4.

1. Државе ће предузети мјере, гдје је то потребно, како би обезбиједиле да лица која припадају мањинама могу потпуно и активно остваривати своја људска права и основне слободе, без икакве дискриминације и потпуно једнако пред законом.
2. Државе ће предузети мјере ради стварања повољних услова који ће омогућити лицима која припадају мањинама да изразе своја обиљежја и прошире своју културу, језик, религију, традицију и обичаје, изузев када су одређени поступци у супротности са законима државе и међународним стандардима.
3. Државе би требало да предузму одговарајуће мјере како би, гдје год је то могуће, лица која припадају мањинама имала одговарајуће могућности за учење свог матерњег језика или подучавање на свом матерњем језику.
4. Државе би требало да, гдје год је то могуће, предузму мјере у области образовања како би подстакле познавање историје, традиције, језика и културе мањина које живе на њиховим територијама. Лица која припадају мањинама требало би да имају одговарајуће могућности за стицање цјеловитог знања о друштву.
5. Државе би требало да размотре одговарајуће мјере како би лица која припадају мањинама могла потпуно учествовати у економском напретку и развоју своје земље.

Члан 5.

1. Државна политика и програми планираће се и примјењивати с поштивањем легитимних интереса лица која припадају мањинама.
2. Програми сарадње и међудржавне помоћи требају се планирати и примјењивати с обзиром на легитимне интересе лица која припадају мањинама.

Члан 6.

Државе треба да сарађују по питањима која се односе на лица која припадају мањинама, укључујући размјену информација и искустава, с циљем унапређења међусобног разумијевања и повјерења.

Члан 7.

Државе би требало да сарађују у циљу промоције поштивања права утврђених у овој декларацији.

Члан 8.

1. Ниједна одредба у овој декларацији неће спречавати испуњавање међународних обавеза држава према лицима која припадају мањинама. Најпослије, државе ће у доброј вјери испуњавати дужности и обавезе које су преузеле из међународних уговора и споразума које су потписале.
2. Коришћење права утврђених у овој декларацији неће прејудиирати уживање универзално признатих људских права и основних слобода за сва лица.
3. Мјере које су предузете од стране држава ради обезбјеђења стварног уживања права утврђених у овој декларацији неће се, *prima facie*, сматрати супротним принципу једнакости садржаним у Универзалној декларацији о људским правима.
4. Ниједна одредба у овој декларацији не може се тумачити као одобрење за било коју дјелатност супротну циљевима и принципима Уједињених нација, укључујући неограничену равноправност, територијални интегритет и политичку независност држава.

Члан 9.

Специјализоване агенције и друге организације у систему Уједињених нација допринијеће потпуном остварењу права

и принципа утврђених у овој декларацији, у оквиру својих надлежности.

ДЕКЛАРАЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА О ЕЛИМИНАСАЊУ СВИХ ОБЛИКА НЕТОЛЕРАНЦИЈЕ И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ НА ОСНОВУ ВЈЕРЕ ИЛИ УВЈЕРЕЊА

Проглашена Резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 36/55 од 25. новембра 1981. године

Генерална скупштина

Имајући у виду да је један од основних принципа Повеље Уједињених нација онај о достојанству и једнакости, који припадају свим људима, те да су се све државе чланице обавезале да предузму заједничку или самосталну акцију, у сарадњи са Уједињеним нацијама, ради унапређивања и подстицања универзалног поштовања и признавања људских права и основних слобода за све, без обзира на расу, пол, језик или вјеру;

Имајући у виду да Општа декларација о људским правима и међународни пактови о људским правима проглашавају начела недискриминације и једнакости пред законом, као и право на слободу мисли, савјести, вјере и увјерења;

Имајући у виду да су занемаривање и повреде људских права и основних слобода, нарочито права на слободу мисли, савјести, вјере или увјерења, директно или индиректно довели до ратова и тешких страдања човјечанства, посебно ако служе као средство страног мијешања у унутрашње послове других држава и воде распиривању мржње између народа и држава;

Имајући у виду да су вјера или увјерење, за сваког ко испољава једно или друго, један од основних елемената његовог схватања живота, и да слобода вјере или увјерења треба да буде потпуно поштована и гарантована;

Имајући у виду да је битно унапређивати разумијевање, толеранцију и поштовање у односу на питања слободе вјере

и увјерења, те обезбиједити да је недопустиво да се вјера или увјерење користе за циљеве супротне Повељи Уједињених нација, другим значајним инструментима Уједињених нација и циљевима и принципима ове декларације;

Увјерена да слобода вјере или увјерења треба такође да доприносе остваривању циљева свјетског мира, социјалне правде и пријатељства међу људима, те укидању идеологије и праксе колонијализма и ране дискриминације;

Констатујући са задовољством усвајање, под покровитељством Уједињених нација и специјализованих установа, неколико конвенција за укидање разних облика дискриминације, од којих су неке ступиле на снагу;

Забринута због појаве нетолеранције и дискриминације у стварима вјере или увјерења, још увијек очигледним у неким подручјима свијета,

Одлучна да усвоји све неопходне мјере ради брзог укидања свих облика и појава такве нетолеранције и да спријечи и бори се против дискриминације по основи вјере или увјерења;

Проглашава ову декларацију о укидању свих облика нетолеранције и дискриминације заснованих на вјери или увјерењу:

Члан 1.

1. Свако има право на слободу мисли, савјести и вјере. Ово право укључује слободу вјероисповијести или увјерења по властитом избору, те слободу изражавања своје вјере или властитог увјерења, појединачно или заједно с другима, јавно или приватно, на мјестима за вршење божје службе, да их се придржава, упражњава и подучава.
2. Нико се не смије приморавати на нешто што би штетило његовој слободи властитог избора вјере или увјерења.
3. Слобода изражавања своје вјере или увјерења може се подвргнути само оним ограничењима која су одређена законом и која су потребна ради заштите јавне безбједности, поретка, здравља или морала и основних права и слобода других.

Члан 2.

1. Ниједна држава, установа, група лица или појединац не смије никога дискриминисати по основи вјере или другог увјерења.
2. У овој декларацији израз „нетолеранција и дискриминација по основи вјере или увјерења“ значи свако разликовање, искључивање, ограничавање или давање предности по основи вјере или вјеровања и које има за циљ или као посљедицу негирање или умањивање признавања, уживања или вршења и људских права и основних слобода на равноправној основи.

Члан 3.

Дискриминација људи по основи вјере или увјерења представља увреду људског достојанства и негирање принципа Повеље Уједињених нација и мора се осудити као кршење људских права и основних слобода проглашених у Општој декларацији о људским правима и детаљно исказаних у међународним пактовима о људским правима и као сметња пријатељским и мирољубивим односима међу народима.

Члан 4.

1. Све државе морају предузети дјелотворне мјере ради спречавања и укидања дискриминације по основи вјере или увјерења у вези признавања, вршења или уживања људских права и основних слобода у свим областима грађанског, привредног, политичког, социјалног и културног живота.
2. Све државе морају учинити све да донесу или укину законе када је то потребно ради забране сваке такве дискриминације и да предузму све одговарајуће мјере ради борбе против нетолеранције по основи вјере или других увјерења.

Члан 5.

1. Родитељи или, као што може да буде случај, старатељи дјетета имају право да уреде живот у породици у складу са својом вјером или увјерењем и узимајући у обзир моралне вриједности у које вјерују дијете треба да буде одгајано.
2. Свако дијете мора имати право на доступност васпитању које се тиче вјере или увјерења, у складу са жељама његових родитеља или, као што може да буде случај, старатеља, и не смије се присиљавати на поруку у области вјере или увјерења супротну жељама његових родитеља или старатеља, при чему су најпотпунији интереси дјетета водећи принцип.
3. Дијете се мора заштитити од сваког облика дискриминације по основи вјере или увјерења. Треба га васпитавати у духу разумијевања, толеранције, пријатељства међу људима, мира и општег братства, поштовања слободе вјере или увјерења других и са пуном свијешћу да своју енергију и способности треба да посвети служењу људи који су му блиски.
4. У случају дјетета за које не брину било његови родитељи или старатељи, са одговарајућим уважавањем треба узети у обзир њихове изражене жеље или било који други доказ о њиховим жељама у питањима вјере или увјерења, при чему су најпотпунији интереси дјетета водећи принцип.
5. Упражњавање вјере или увјерења у којем се дијете васпитава не смије да штети његовом физичком или психичком здрављу, нити његовом пуном развоју, поштујући 3. став члана 1. ове декларације.

Члан 6.

У складу са чланом 1. ове декларације, и под резервом одредби става 3. члана 1, право на слободу мисли, савјести, вјере или увјерења укључује *inter alia* сљедеће слободе:

- а) на вршење божје службе или окупљања у вези са вјером или увјерењем, те изградњу и одржавање простора за те сврхе;

- б) на оснивање и одржавање одговарајућих добротворних или хуманитарних установа;
- в) на израду, стицање и коришћење у одговарајућој мјери предмета и материјала везаних за обреде или обичаје, вјере или увјерења;
- г) на писање, издавање и ширење одговарајућих публикација у овим областима;
- д) на подучавање вјере или увјерења у просторима примјереним за такве сврхе;
- ђ) на тражење и примање добровољних новчаних и других прилога од појединаца и установа;
- е) на оспособљавање, именовање, избор или одређивање по редослиједу одговарајућих старјешина, како налажу потребе и стандарди сваке вјере или увјерења;
- ж) на поштовање дана одмора и слављење вјерских празника и обреда у складу са заповјестима вјере или увјерења;
- з) на успостављање и одржавање веза са појединцима и заједницама о питању вјере или увјерења на националном и међународном нивоу.

Члан 7.

Права и слободе изложене у овој декларацији треба укључити у национално законодавство, тако да свакоме буде онемогућено да се таквим правима и слободама у пракси користи.

Члан 8.

Ништа се у овој декларацији не смије тумачити тако да ограничава или укида било које право утврђено у Општој декларацији о људским правима и у међународним пактовима о људским правима.

ДОКУМЕНТ САСТАНКА КОПЕНХАГЕНСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ О ЉУДСКОЈ ДИМЕНЗИЈИ КЕБС-а

(усвојен 29. јуна 1990. године)

(30.) Државе учеснице прихватају да питања која се односе на националне мањине могу бити задовољавајуће ријешена; само у демократском политичком оквиру заснованом на владавини права и дјелотворном независном судству. Такав оквир гарантује пуно поштовање људских права и основних слобода, једнака права и положај свим грађанима, слободно изражавање свих њихових легитимних интереса и тежњи, политички плурализам, друштвену толеранцију и примјену правних прописа који постављају ефикасна ограничења злоупотреби власти.

Оне такође признају да је важна улога невладиних организација, укључујући политичке партије, синдикате, организације које се баве питањима људских права, те вјерске групе у унапређењу толеранције, културне разноликости и рјешавању питања која се односе на националне мањине.

Оне, надаље, потврђују да је поштовање права лица која припадају националним мањинама, као дијела општепризнатих људских права, битни чинилац мира, правде, стабилности и демократије у државама учесницама.

(31.) Лица која припадају националним мањинама имају право да у потпуности и дјелотворно уживају своја људска права и основне слободе без било какве дискриминације и уз пуну једнакост пред законом.

Државе учеснице донијеће, ако је то потребно, посебне мјере ради осигурања лицима која припадају националним мањинама, пуне једнакости и другим грађанима у остваривању њихових људских права и основних слобода.

(32.) Припадање националној мањини је ствар индивидуалног избора лица и из остваривања таквог избора не смије изаћи никаква штетна посљедица.

Лица која припадају националним мањинама имају право слободно да изразе, чувају и развијају свој етнички, културни, језички или вјерски идентитет и да одражавају и развијају своју културу у свим њеним аспектима, слободна од било каквог покушаја асимилације против њихове воље. Нарочито имају право:

(32.1.) да слободно користе свој матерњи језик и приватно и јавно;

(32.2.) да оснивају и одржавају властите образовне, културне и вјерске институције, организације, организације или удружења која могу прикупљати добровољне финансијске и друге прилоге, као и јавну помоћ у складу с националним законодавством;

(32.3.) да исповиједају и упражњавају своју вјеру, укључујући прибављање, посједовање и коришћење вјерских материјала, те да проводе вјерске образовне активности на свом матерњем језику;

(32.4.) да несметано успостављају и одржавају везе међу собом унутар своје земље, као и прекограничне везе с грађанима других држава с којима дијеле заједничко етничко или национално поријекло, културно наслеђе и вјерска увјерења;

(32.5.) да шире, да су им доступне, те да измјењују информације на свом матерњем језику;

(32.6.) да оснивају и одржавају организације или удружења унутар своје земље и да учествују у међународним невладиним организацијама.

Лица која припадају националним мањинама могу остваривати и уживати своја права појединачно као и у заједници с другим припадницима своје групе. Лицу које припада националној мањини не може се нанијети никаква штета по основи остваривања или неостваривања било којег од таквих права.

(32.) Државе учеснице штите етнички, културни, језички и вјерски идентитет националних мањина на својој територији, те стварају услове за унапређење тог идентитета. Оне предузимају потребне мјере у ту сврху након одговарајућих консултација,

укључујући контакте с организацијама или удружењима тих мањина, у складу с поступком одлучивања у свакој држави.

Све такве мјере морају бити у складу са принципима једнакости и недискриминације у односу на друге грађане државе учеснице о којој се ради.

(34.) Државе учеснице настоје да осигурају да лица која припадају националним мањинама, и поред потребе да уче службени језик или језике државе о којој се ради, имају одговарајуће могућности за учење свог матерњег језика или наставу на свом матерњем језику, као и, кад год је то могуће и потребно, за његову употребу пред органима власти у складу с позитивним националним законодавством.

У склопу наставе историје и културе у образовним установама, оне такође воде рачуна о историји и култури националних мањина.

(35.) Државе учеснице поштују права лица која припадају националним мањинама на ефикасно учешће у јавним пословима, укључујући учешће у пословима који се односе на заштиту и унапређење идентитета таквих мањина.

Државе учеснице констатују напоре предузете ради заштите и стварања услова за унапређење етничког, културног, језичког и вјерског идентитета одређених националних мањина кроз успостављање, као један од могућих начина у постизању ових циљева, одговарајуће локалне или аутономне управе која одговара специфичним историјским и просторним условима таквих мањина и у складу с политиком државе о којој се ради.

(36.) Државе учеснице прихватају нарочити значај јачања конструктивне међусобне сарадње на питањима што се односе на националне мањине. Таква сарадња захтијева да се унаприједи узајамно разумијевање и повјерење, пријатељски и добросусједски односи, међународни мир, безбједност и правда. Свака држава учесница подстиче климу узајамног поштовања, разумијевања, сарадње и солидарности међу свим лицима која живе на територији, без разлике у односу на етничко или национално поријекло или вјеру, те охрабрује рјешавање проблема путем дијалога заснованог на принципима владавине права.

(37.) Ни једна од ових обавеза не може се тумачити на начин да садржи право на ангажовање у било којој активности или чињење било које радње у супротности са принципима Повеле Уједињених нација, другим обавезама утврђеним међународним правом или одредбама Завршног акта, укључујући принцип територијалног интегритета држава.

(38.) Државе учеснице у својим напорима да заштите и унаприједи права лица која припадају националним мањинама у потпуности поштују своје обавезе које произлазе из постојећих конвенција о људским правима и других одговарајућих међународних инструмената, и разматрају приступање одговарајућим конвенцијама, ако то већ нису учиниле, укључујући оне које обезбјеђују појединцима право на жалбу.

(39.) Државе учеснице тијесно сарађују у надлежним међународним организацијама чије су чланице, укључујући Уједињене нације и, када је прикладно, Савјет Европе, имајући у виду њихов текући рад на питањима која се односе на националне мањине.

Оне ће размотрити сазивање састанка експерата ради свеобухватне расправе о питању националних мањина.

(40.) Државе учеснице, јасно и недвосмислено осуђују тоталитаризам, расну и етничку мржњу, антисемитизам, ксенофобију и дискриминацију према било коме, као и прогањање због вјере и идеологије. У овом контексту оне такође признају посебне проблеме Рома (Цигана).

Оне изјављују своју чврсту намјеру да ојачају напоре на сузбијању ових појава у свим њиховим облицима, те стога:

(40.1.) предузимају ефикасне мјере, укључујући доношење, у складу с њиховим уставним системима и њиховим међународним обавезама, таквих закона који могу бити неопходни ради обезбјеђења заштите од било којих радњи које подстичу на насиље против лица или група засновано на националној, расној, етничкој или вјерској дискриминацији, непријатељству или мржњи, укључујући антисемитизам;

(40.2.) обавезују се да предузму и примијене одговарајуће мјере ради заштите лица или група које могу бити изложене

пријетњама или радњама дискриминације, непријатељства или насиља због њиховог расног, етничког, културног, језичког или вјерског идентитета, и ради заштите њихове имовине;

(40.3.) предузимају ефикасне мјере, у складу с њиховим уставним системима, на националном, регионалном и локалном нивоу ради унапређења разумијевања и толеранције, нарочито у области образовања, културе и информисања;

(40.4.) настоје обезбиједити да циљеви образовања садрже посебну пажњу у односу на проблем расних предрасуда и мржње и на развоју поштовања различитих цивилизација и култура;

(40.5.) прихватају право појединца на ефикасне и правне лијекове и настоје да се признају, у сагласности с националним законодавством, право заинтересованих лица и група да покрећу и подржавају притужбе против радњи дискриминације, укључујући и расистичке и ксенофобичне поступке;

(40.6.) разматрају приступање, ако то већ нису учиниле, међународним инструментима који се односе на проблем дискриминације, те обезбјеђују пуно придржавање обавеза које из њих произлазе, укључујући оне које се односе на подношење периодичних извјештаја;

(40.7.) разматрају, такође, прихватање оних међународних механизма који допуштају државама и појединцима да подносе саопштења која се односе на дискриминацију пред међународним тијелима.

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

На основу члана IV 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на сједници Представничког дома одржаној 20. јуна 2002. године и на сједници Дома народа одржаној 1. априла 2003. године, усвојила је

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПРАВА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

I – ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом утврђују се права и обавезе припадника националних мањина у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ) и обавезе органа власти у БиХ да поштују и штите, очувају и развијају етнички, културни, језички и вјерски идентитет сваког припадника националне мањине у БиХ који је држављанин БиХ.

Члан 2.

Заштита националних мањина и права и слобода тих мањина саставни је дио међународне заштите људских права и слобода.

Оквирна конвенција за заштиту националних мањина Савјета Европе директно се примјењује и саставни је дио правног система БиХ и ентитета у БиХ.

Члан 3.

Национална мањина је, у смислу овог закона, дио становништва – држављана БиХ који не припадају ниједном од три

конститутивна народа, а сачињавају је људи истог или сличног етничког поријекла, исте или сличне традиције, обичаја, вјеровања, језика, културе и духовности и блиске или сродне историјске прошлости и других карактеристика.

БиХ штити положај и равноправност припадника националних мањина: Албанаца, Црногораца, Чеха, Италијана, Јевреја, Мађара, Македонаца, Нијемаца, Пољака, Рома, Румуна, Руса, Русина, Словака, Словенаца, Турака, Украјинаца и других који испуњавају услове из става 1. овог члана.

Члан 4.

Сваки припадник националне мањине има право да слободно бира да се према њему опходе или не опходе као таквом и не смије доћи у неповољан положај због таквог одређења, а било какав други облик дискриминације по тој основи је забрањен.

Није дозвољена асимилација припадника националних мањина противно њиховој вољи.

Члан 5.

Припадници националних мањина имају право на слободу организовања и окупљања ради изражавања и заштите својих културних, вјерских, образовних, социјалних, економских и политичких слобода, права, интереса, потреба и идентитета.

Члан 6.

БиХ омогућава и финансијски помаже одржавање и развој односа између припадника националних мањина у БиХ са припадницима истих националних мањина у другим државама и са народима у њиховим матичним државама.

Члан 7.

Ентитети, кантони, градови и општине у БиХ, у оквиру својих овлашћења, својим законима и другим прописима потпуније ће уредити права и обавезе које проистичу из овог закона и међународних конвенција којима се уређују питања од значаја за националне мањине.

Члан 8.

БиХ, ентитети, кантони, градови и општине у БиХ су дужни у оквиру својих буџетских средстава обезбиједити средства ради остваривања права која припадају националним мањинама по основу овог закона.

Члан 9.

У градовима, општинама и мјесним заједницама (или насељеним мјестима) гдје припадници националних мањина чине већину дужни су поштовати права припадника других националних мањина, као и конститутивних народа у БиХ, уважавајући начела њихове потпуне равноправности.

II – ЗНАКОВИ И СИМБОЛИ

Члан 10.

Припадници националних мањина могу слободно истицати и носити знакове и симболе националне мањине којој припадају, као и њихових организација, удружења и институција.

Приликом употребе знакова и симбола из претходног става припадници националних мањина обавезни су истицати и службене знакове и симболе БиХ, као и симболе и знакове ентитета, кантона и општина, у складу са њиховим прописима.

III – УПОТРЕБА ЈЕЗИКА

Члан 11.

БиХ признаје и штити право сваком припаднику националне мањине у БиХ коришћења свог језика слободно и без ометања, приватно и јавно, усмено и писмено.

Право из претходног става подразумемијева и право припадника националне мањине да користи своје име и презиме на језику мањине и да захтијева да као такво буде у јавној употреби.

Члан 12.

У градовима, општинама и мјесним заједницама (или насељеним мјестима) у којима припадници националне мањине чине апсолутну или релативну већину становништва органи власти обезбиједиће да се језик мањине користи између тих припадника и органа власти; да натписи институција буду исписани на језику мањине, те да локални називи, имена улица и других топографских ознака намијењених јавности буду исписани и истакнути и на језику мањине која то захтијева.

Градови и општине могу својим статутима утврдити да права из претходног става могу користити припадници националне мањине и када не чине апсолутну или релативну већину становништва, већ и када у граду, општини или насељеном мјесту чине више од једне трећине становништва.

IV - ОБРАЗОВАЊЕ

Члан 13.

Ентитети и кантони у Федерацији БиХ ће својим законима утврдити могућности припадницима националних мањина оснивања и вођења властитих приватних институција за

образовање и стручно усавршавање.

Финансирање институција из претходног става дужне су обезбиједити националне мањине.

Члан 14.

Ентитети и кантони у Федерацији БиХ обавезни су у оквиру свог образовног програма (предшколског, основног, средњег) обезбиједити да се у градовима, општинама и насељеним мјестима у којима припадници националних мањина чине апсолутну или релативну већину омогући образовање на језику мањине. Независно од броја припадника националне мањине, ентитети и кантони су дужни обезбиједити да припадници националне мањине, ако то захтијевају, могу учити свој језик, књижевност, историју и културу на језику мањине којој припадају, као додатну наставу.

Ради остваривања права из претходног става, власти ентитета, кантона, градова и општина дужне су обезбиједити финансијска средства, средства за оспособљавање наставника који ће изводити наставу на језику националне мањине, обезбиједити простор и друге услове за извођење допунске наставе и штампање уџбеника на језицима националних мањина.

V - ИНФОРМИСАЊЕ

Члан 15.

Припадници националних мањина у БиХ имају право на оснивање радио и телевизијских станица, издавање новина и других штампаних информативних гласила на језицима мањине којој припадају.

Члан 16.

Радио и телевизијске станице чији су оснивачи БиХ, ентитети,

кантони, градови и општине, које остварују улогу јавне службе, дужне су у својим програмским шемама предвидјети посебне емисије за припаднике националних мањина, а могу обезбиједити и друге садржаје на језицима мањина.

Радио и телевизијске станице као јавни сервиси БиХ дужне су најмање једном седмично обезбиједити посебну информативну емисију за припаднике националних мањина, на њиховом језику.

Ентитети и кантони ће својим прописима утврдити права из става 1. овог члана, полазећи од сразмјерног учешћа националних мањина у становништву ентитета, кантона, градова и општина.

VI - КУЛТУРА

Члан 17.

Припадници националних мањина имају право оснивати библиотеке, видеотеке, културне центре, музеје, архиве, културна, умјетничка и фолклорна друштва и све друге облике слободе културног изражавања, и бринути се о одржавању својих споменика културе и културног наслеђа.

У градовима, општинама и мјесним заједницама (или насељеним мјестима) у којима припадници националне мањине чине преко једне трећине становништва у институцијама за културне активности обезбиједиће се садржаји на језицима националне мањине.

Архиви, музеји и установе за заштиту споменика културе и традиције у БиХ и ентитетима дужни су у својим програмима и садржајима обезбиједити и сразмјерну заступљеност свих националних мањина у БиХ и штитити споменичко благо и културну баштину националних мањина.

VII – ЕКОНОМСКО-СОЦИЈАЛНА ПРАВА

Члан 18.

У градовима, општинама и мјесним заједницама (или насељеним мјестима) у којима припадници националне мањине чине апсолутну или релативну већину становништва органи власти су дужни обезбиједити да се у финансијским и банкарским услугама и у другим службама јавног сектора кроз уплатнице, обрасце и формуларе, те у болницама, старачким домовима и другим социјалним установама, омогући употреба језика мањине и третман на језику мањине.

VIII – УЧЕСТВОВАЊЕ У ОРГАНИМА ВЛАСТИ

Члан 19.

Припадници националних мањина из члана 3. овог закона имају право на представљање у органима власти и другим јавним службама на свим нивоима, сразмјерно проценту њиховог учешћа у становништву БиХ према посљедњем попису.

Члан 20.

Начин и критеријуми избора представника националних мањина у парламентима, скупштинама и вијећима, у смислу претходног члана, ближе ће се уредити изборним законима БиХ и ентитета те статутима и другим прописима кантона, градова и општина.

Начин учествовања представника националних мањина у извршној и судској власти, као и јавним службама, уредиће се посебним законима и другим прописима БиХ, ентитета, кантона, градова и општина.

Представници националних мањина у структурама власти представници су свих националних мањина и дужни су штитити

интересе свих националних мањина.

Члан 21.

Парламентарна скупштина БиХ основаће Савјет националних мањина БиХ као посебно савјетодавно тијело које ће чинити припадници националних мањина из члана 3. овога закона.

Члан 22.

Савјет националних мањина БиХ даваће мишљења, савјете и приједлоге Парламентарној скупштини БиХ о свим питањима која се тичу права, положаја и интереса националних мањина у БиХ.

Савјет националних мањина БиХ може делегирати стручњака у раду Уставноправне комисије и Комисије за људска права оба дома Парламентарне скупштине БиХ.

Члан 23.

Парламент Федерације БиХ и Народна скупштина Републике Српске формираће савјете националних мањина Федерације БиХ и Републике Српске, као савјетодавна тијела чији ће се дјелокруг и начин рада уредити ентитетским прописима.

IX – МЕЂУНАРОДНИ НАДЗОР И САРАДЊА

Члан 24.

БиХ ће сарађивати и размјењивати искуства са владама и институцијама заинтересованих држава, као и са међународним институцијама, ради што потпунијег остваривања права човјека и права националних мањина.

Х – КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 25.

У складу са кривичним законима ентитета у БиХ, забрањено је и кажњиво свако дјело, подстицање, организовање и помагање дјелатности које би могле угрозити опстанак неке националне мањине, изазвати националну мржњу, довести до дискриминације или стављања припадника националне мањине у неравноправан положај.

ХИ – ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 26.

Република Српска и Федерација БиХ донијеће и ускладиће своје прописе о правима националних мањина, као и друге законе и прописе у којима се прописују или штите права националних мањина, са овим законом у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 27.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ“, а објавиће се и у службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

ПС БиХ број 24/03

Сарајево, 1. априла 2003. године

Предсједавајући
Представничког дома
Мариофил Љубић, с. р.

Предсједавајући
Дома народа
Велимир Јукић, с. р.

На основу члана IV 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на сједници Представничког дома одржаној 8. јуна 2005. године и на сједници Дома народа одржаној 5. октобра 2005. године, усвојила је

ЗАКОН
О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА
О ЗАШТИТИ ПРАВА ПРИПАДНИКА
НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Члан 1.

У ставу (2) члана 2. Закона о заштити права припадника националних мањина („Службени гласник БиХ”, број 12/03) ријеч „директно” замјењује се ријечју „непосредно”.

Члан 2.

У члану 6. иза ријечи „омогућава” додаје се запета и ријеч „подстиче”.

Члан 3.

У ставу (1) члана 10. иза ријечи: „Припадници националних мањина” додаје се запета и ријечи: „њихова удружења, институције и други субјекти и видови организовања и дјеловања”.

Став (2) истог члана мијења се и гласи:

„На организованим манифестацијама, скуповима, уз симболе националних мањина обавезно се истичу и други службени симболи (државни, ентитетски, кантонални, градски и општински) у складу са важећим прописима.”

Члан 4.

У члану 12. ријечи: „апсолутну или релативну“ бришу се.

Члан 5.

Члан 14. мијења се и гласи:

„Припадници националне мањине могу учити језик, књижевност, историју и културу и на језику мањине којој припадају.

Образовне власти у БиХ, у оквиру свог образовног програма (предшколског, основног и средњег), обавезне су да у школама у којима ученици – припадници једне националне мањине чине најмање једну трећину обезбиједи образовање на језику те мањине, а ако чине једну петину да им омогуће додатну наставу о језику, књижевности, историји и култури мањине којој припадају, ако то захтијева већина њихових родитеља.

Ради остваривања права из претходног става, надлежне образовне власти обавезне су да обезбиједи финансијска средства за оспособљавање наставника који ће изводити наставу на језику националне мањине, простор и друге услове за извођење допунске наставе, као и штампање уџбеника на језицима националних мањина.“

Члан 6.

Став (1) члана 16. мијења се и гласи:

„Радио и телевизијске станице које остварују улогу јавног сервиса/службе, а чији су оснивачи Босна и Херцеговина, ентитети, кантони, градови и општине, обавезне су да у својим програмским шемама предвиде посебне емисије за припаднике националних мањина, а могу обезбиједити и друге садржаје на језицима мањина, као и емисије на службеним језицима о припадницима националних мањина у Босни и Херцеговини.“

Члан 7.

У ставу (3) члана 17. ријечи: „споменика културе и традиције у БиХ и ентитетима“ замјењују се ријечима: „културно-историјског и градитељског наслеђа у БиХ и ентитетима“.

Члан 8.

Члан 18. мијења се и гласи:

„Припадници националних мањина из члана 3. овог закона имају право на запослење у органима управе и другим јавним службама на свим нивоима, сразмјерно проценту њиховог учешћа у броју становништва према посљедњем попису у БиХ, у складу са законима који регулишу ово подручје.

Надлежне власти: држава, ентитети, кантони, општине итд. својим прописима могу привремено утврдити и веће квоте за запошљавање припадника националних мањина, те предузимати и друге одговарајуће мјере за постизање брже и потпуније равноправности припадника националних мањина.“

Члан 9.

У члану 19. ријечи: „и другим јавним службама“ бришу се.

Члан 10.

У члану 20. став (3) брише се.

Члан 11.

У члану 21. додаје се нови став, као став (2), који гласи:

„Одлуку о формирању Савјета националних мањина БиХ Парламентарна скупштина БиХ ће донијети у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона.“

Члан 12.

У члану 22. став (2) иза ријечи: „Комисије за људска права“ додају се ријечи: „и других комисија и радних тијела“.

Члан 13.

У члану 25. ријечи: „На основу кривичних закона ентитета БиХ“ бришу се и додаје нови став, као став (2), који гласи:

„Кривично гоњење и санкционисање починилаца дјела из претходног става врши се према одговарајућем кривичном или прекршајном законодавству у Босни и Херцеговини.“

Члан 14.

У члану 26. иза ријечи: „Република Српска, Федерација БиХ“ додају се ријечи: „и Брчко Дистрикт“.

Члан 15.

Овај закон ступа на снагу осмога дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ“.

ПСБиХ број 225/05
5. октобра 2005. године
Сарајево

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

На основу члана IV 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 35. сједници Представничког дома, одржаној 24. септембра, 7. и 8. октобра 2008. године, и на 22. сједници Дома народа, одржаној 27. октобра 2008. године, донијела је

ЗАКОН О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПРАВА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Члан 1.

У Закону о заштити права припадника националних мањина („Службени гласник БиХ”, бр. 12/03 и 76/05) у члану 22. став 2. мијења се и гласи:

„Савјет националних мањина БиХ, у складу са ставом 1. овог члана, може делегирати стручњака у раду уставноправних комисија оба дома, Заједничке комисије за људска права, права дјетета, младе, имиграцију, избјеглице, азил и етику и других комисија и радних тијела Парламентарне скупштине БиХ.”

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ”.

ПСБиХ број 257/08
27. октобра 2008. године
Сарајево

Предсједавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Нико Лозанчић, с. р.

Предсједавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
др Младен Иванић, с. р.

На основу члана 21. Закона о заштити права припадника националних мањина „Службени гласник БиХ“, број 12/03, 76/05), Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на сједници Представничког дома одржаној _____ 2006. године и на сједници Дома народа одржаној _____ 2006. године, усвојила је

ОДЛУКУ
О ОСНИВАЊУ ВИЈЕЋА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

Оснива се Вијеће националних мањина Босне и Херцеговине као посебно савјетодавно тијело Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вијеће).

Члан 2.

Вијеће сачињавају по један представник сваке националне мањине из члана 3. Закона о заштити права припадника националних мањина.

Члан 3.

- (1) Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине својом одлуком ће именовати чланове Вијећа, на приједлог комисија за људска права Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, које су дужне у фази одабира кандидата консултовати удружења националних мањина или друге невладине организације (НВО) о националним мањинама.
- (2) У случају немогућности избора представника националних мањина на начин приказану ставу (1) Одлуке, Парламентарна

скупштина Босне и Херцеговине може именовати представника националних мањина самоиницијативно.

Члан 4.

- (1) Вијеће ће давати мишљења, савјете и приједлоге Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине о свим питањима која се тичу права, положаја и интереса националних мањина у Босни и Херцеговини.
- (2) Вијеће може делегирати стручњаке у раду Уставноправне комисије и комисија за људска права оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине кад оне расправљају о правима, положају и интересима националних мањина.
- (3) Делегирани стручњаци из претходног става могу бити из реда мањина, али и независни стручњаци из реда конститутивних народа.

Члан 5.

- (1) Прву конституирајућу сједницу Вијећа сазивају предсједавајући оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Конститутивна сједница Вијећа може отпочети с радом ако сједници присуствује већина од укупног броја именованих представника националних мањина.
- (2) Вијеће се конституише избором предсједавајућег и два замјеника из реда именованих чланова Вијећа.

Члан 6.

Организација, начин рада и друга питања утврдиће се посебним интерним актом који ће усвојити Вијеће, уз сагласност Парламентарне скупштине БиХ у року од 60 дана од дана конституисања Вијећа.

Члан 7.

- (1) Мандат чланова Вијећа траје четири године.
- (2) У оправданим случајевима, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине може, у току трајања мандата, извршити замјену члана Вијећа на приједлог комисија за људска права Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Члан 8.

- (1) Средства за рад Вијећа осигураће се у буџету институција Босне и Херцеговине.
- (2) Трошкове рада Вијећа утврдиће надлежне комисије оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.
- (3) Стручне и административно-техничке послове обављаће Секретаријат Парламентарне скупштине БиХ. Надлежни органи Босне и Херцеговине дужни су, по захтјеву Вијећа, пружити све облике подршке коју тражи Вијеће.

Члан 9.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана усвајања у истовјетном тексту оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, а објавиће се у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Број:

Датум:

Предсједавајући
Представничког дома

Предсједавајући
Дома народа

Парламентарне скупштине БиХ

др Никола Шпирић

Мустафа Памук

Парламентарна скупштина БиХ
Министарство за људска права и избјеглице БиХ

На основу члана 21. Закона о заштити права припадника националних мањина („Службени гласник БиХ”, број 12/03 од 1. 4. 2003. године), те члана 11. Закона о измјенама и допунама Закона о заштити права припадника националних мањина („Службени гласник БиХ”, број 76/05 од 31. 10. 2005. године) упућује се

**ЈАВНИ ПОЗИВ
ЗА ПРИСУСТВО ЈАВНОМ СКУПУ НА КОМЕ ЋЕ СЕ
ФОРМИРАТИ ВИЈЕЋЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ПРИ ПАРЛАМЕНТАРНОЈ
СКУПШТИНИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине у складу са својом законском обавезом предузела је активности на формирању Вијећа националних мањина при Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине. Вијеће националних мањина БиХ као посебно савјетодавно тијело чиниће у закону набројани представници мањина у Босни и Херцеговини: Албанци, Црногорци, Чеси, Италијани Јевреји, Мађари, Македонци, Нијемци, Пољаци, Роми, Румуни, Руси, Русини, Словаци, Словенци, Турци, Украјинци и други који испуњавају услове из Закона. Вијеће националних мањина БиХ даваће мишљење, савјете и приједлоге Парламентарној скупштини БиХ о свим питањима која се тичу права, положаја и интереса националних мањина у Босни и Херцеговини.

У циљу активног учешћа при формирању овог тијела упућује се ЈАВНИ ПОЗИВ припадницима, удружењима, асоцијацијама националних мањина у цијелој Босни и Херцеговини да присуствују јавном скупу који ће се одржати у Сарајеву, дана

____, са почетком у 9 часова у Великој сали Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Сарајево, Трг БиХ бр. 1.

Уколико желите својим радом, знањем и активним учешћем пружити конкретни допринос формирању овог важног тијела за права, положај и интерес националних мањина у Босни и Херцеговини, молимо Вас да се одазовете и присуствујете у што већем броју овом јавном скупу.

С поштовањем

На основу Закључака Савјета министара БиХ са 70. сједнице од 13. 6. 2002, а у складу са одредбама Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, Одбор за Роме при Савјету министара Босне и Херцеговине на првој заједничкој сједници одржаној _____, доноси:

ПОСЛОВНИК О РАДУ ОДБОРА ЗА РОМЕ ПРИ САВЈЕТУ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

Одбор за Роме БиХ (у даљем тексту: Одбор) јест независно тијело, савјетодавног карактера.

Одбор за Роме је савјетодавно тијело које дјелује при Савјету министара БиХ.

Члан 2.

Одбор се састоји од 18 чланова, и то:

- 3 члана са нивоа заједничких институција БиХ, и то: Министарство за људска права и избјеглице, Министарство за европске интеграције и Агенција за статистику БиХ;
- по три члана са нивоа ентитета, тј. Републике Српске, и то: Министарство просвјете и Министарство науке и културе (заједно 1 члан), Министарство здравља и социјалне заштите и Министарство за урбанизам, грађевинарство, стамбено-комуналне послове и екологију (по једног члана), те Федерације БиХ, и то: Министарство образовања, науке, културе и спорта, Министарство грађевинарства и околиша и Министарство социјалне политике, расељених особа и избјеглица (сви по једног члана);
- 9 изабраних представника Рома БиХ, односно Вијећа Рома БиХ.

Члан 3.

Одбор разматра материјале и акте из дјелоокруга своје надлежности, те доноси препоруке и даје мишљења о питањима у вези са националним мањинама у БиХ, посебно о Ромима.

Препоруке, мишљења и други закључци Одбора доносе се простом већином гласова.

Члан 4.

Рад Одбора је јаван, осим у изузетним околностима, о чему се Одбор изјашњава на самој сједници, односно приликом расправе о тој тачки дневног реда.

Члан 5.

Одбором руководи, предсједник, који предсједава његовим сједницама и представља га пред органима и институцијама власти у БиХ и у јавности. У случају његове спријечености да обавља своје дужности, замјењује га замјеник предсједника, а у специфичним околностима и за посебне потребе и други чланови Одбора, које одреди предсједник или сам Одбор.

Предсједник и замјеник предсједника Одбора се бирају јавно на сједници Одбора. Изабран је онај кандидат који добије већину гласова од укупног броја чланова Одбора.

У правилу, предсједник Одбора се бира из реда оних чланова Одбора који чине чланове Вијећа Рома БиХ, а замјеник предсједника из реда осталих чланова Одбора.

Члан 6.

Одбор остварује сарадњу са свим надлежним органима власти, институцијама, јавним сервисима и тијелима БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, директно или путем Министарства за људска права и избјеглице БиХ. Министарство за људска права и избјеглице БиХ пружаће само неопходну

стручну и административно-техничку помоћ у раду Одбора. Печат Министарства за људска права и избјеглице БиХ са бројем 5 користиће се на правним и другим актима Одбора.

Члан 7.

Сједнице Одбора заказује предсједник, односно замјеник, а у околностима кад су обојица из објективних разлога спријечени да обављају своје дужности неки други члан Одбора или овлаштено лице из Министарства за људска права и избјеглице БиХ. Састанак се, по правилу, заказује најмање седам дана прије његовог одржавања. О одржаном састанку се води записник, који се верификује на наредној сједници Одбора.

Члан 8.

У циљу ефикаснијег рада и темељитијег припремања материјала за сједнице и квалитетнијег разматрања истих, те доношења валидних ставова, закључака и препорука, Одбор може формирати сталне или повремене комисије, радне групе или експертске тимове за поједина питања и проблеме. Такође, Одбор своје чланове може задужити и за друге конкретне послове, као што су: записничар, секретар, благајник, портпарол и др. Носиоци посебних задужења не могу дјеловати самоиницијативно, него само по одобрењу предсједника, односно замјеника предсједника Одбора и у складу са надлежностима Одбора.

Члан 9.

У изузетним приликама, и по потреби, Одбор на своје сједнице може позвати и госте, нечланове Одбора, нпр. експерте за поједина питања, госте из иностранства који се налазе у посјети органима власти, институцијама БиХ и невладиним организацијама, о чему се Одбор може изјаснити и на самој сједници.

Члан 10.

Уколико се поједини члан Одбора понаша недолично или супротно одредбама овог пословника, може му се изрећи прво усмена а затим и писмена опомена, или се може донијети мјера престанка вршења повјерене му дужности, зависно од тежине учињене повреде Пословника.

Члан 11.

Замјена члана Одбора врши се по истој процедури и критеријумима као и приликом именовања првог сазива Одбора, а проводи је Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

Члан 12.

Средства за рад Одбора обезбиједиће се путем буџета Савјета министара БиХ за 2003. и сваку наредну годину, односно ребалансом буџета за 2002. годину и донацијама међународних владиних и невладиних организација.

Члан 13.

Док се не обезбиједи друге просторије, Одбор ће своје сједнице одржавати и проводити друге активности у просторијама зграде заједничких институција БиХ.

Члан 14.

Овај Пословник ступа на снагу даном доношења.

Члан 15.

Измјене и допуне Пословника врше се на начин и по процедури по којој је донесен и Пословник са садашњим садржајем и формом.

Број: Сарајево, 16. 12. 2005. године

ПОСЛОВНИК О РАДУ СКУПШТИНЕ РОМСКИХ УДРУЖЕЊА (НВО) БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 1.

Овим пословником уређује се начин рада, доношења одлука и друга питања из рада Скупштине ромских удружења у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: Скупштина).

Члан 2.

Рад Скупштине је јаван.

Скупштина ради и доноси одлуке ако сједници присуствује више од половине делегата (представника) регистрованих ромских удружења или других легалних облика окупљања Рома у Босни и Херцеговини.

Члан 3.

Сједницу Скупштине отвара и њоме предсједава (до избора радног предсједништва) предсједник Одбора за Роме при Савјету министара Босне и Херцеговине.

Члан 4.

Скупштину чине делегати (представници) регистрованих удружења Рома са територије Босне и Херцеговине, чланови Вијећа Рома Босне и Херцеговине и чланови Одбора за Роме при Савјету министара БиХ из реда ромског народа, а остали чланови Одбора који нису Роми могу учествовати у њеном раду, без права одлучивања.

Верификацију мандата врши скупштина на приједлог верификационе комисије од три члана.

Члан 5.

Делегат може говорити након што затражи и добије ријеч од предсједавајућег. Предсједавајући даје ријеч по редослиједу по којем су се делегати пријавили.

Члан 6.

Делегату који жели говорити о повреди Пословника или непридржавању дневног реда предсједавајући даје ријеч чим је овај затражи. Говор тог делегата не може трајати дуже од пет минута. Послије изнесеног приговора, предсједавајући даје објашњење. Ако делегат тражи ријеч ради исправке навода који је нетачно изложен и који може бити повод неспоразума, или који изазива потребу објашњења, предсједавајући ће му дати ријеч чим се заврши говор онога који је изазвао потребу објашњења, а тај говор односно реплика не може трајати дуже од три минуте.

Члан 7.

Делегати или гости могу говорити о питању о којему се расправља по утврђеном дневном реду најдуже десет минута, а ако се удаље од конкретне тачке дневног реда предсједавајући ће их упозорити, односно одузети им ријеч ако се и послије упозорења не придржавају дневног реда.

Члан 8.

На сједници Скупштине утврђује се дневни ред на приједлог предсједавајућег. Након усвајања дневног реда прелази се на разматрање појединачних питања према утврђеном дневном реду. Разматрања закључује предсједавајући када утврди да нема више говорника.

Члан 9.

Гласање је јавно ако се на сједници не утврди обавеза тајног гласања.

Јавно гласање врши се дизањем руке или поименичном прозивком. Гласање дизањем руке делегати врше тако што се на позив предсједавајућег изјашњавају ко је за приједлог, ко је против приједлога и ко је суздржан.

Поименично гласање врши се ако предсједавајући оцијени то потребним с циљем отклањања сумње у тачност резултата гласања.

Поименично гласање врши се тако што се сваки делегат прозивком изјашњава за или против приједлога, или се суздржава од гласања.

Члан 10.

По завршеном гласању предсједавајући утврђује и објављује резултате гласања и констатује да ли је питање о којем се гласало прихваћено или одбачено.

Члан 11.

Одлуке односно закључци Скупштине морају бити формулисани тако да буде јасно изражено шта је одлучено односно закључено, ко треба извршити одређене задатке, на који начин и у којем року. Ако се ради о важнијим и сложенијим одлукама или закључцима, може се повјерити посебној комисији или радној групи да припреми формулацију одлуке, односно закључка, у складу са ставовима већине делегата израженим током расправе.

Члан 12.

Документе које доноси Скупштина потписује предсједавајући Скупштине.

Члан 13.

Пословник ступа на снагу даном доношења.

Предсједавајући Скупштине
Народна скупштина
Републике Српске

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПРАВА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

I – ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се права и обавезе припадника националних мањина у Републици Српској и обавезе органа власти у Републици Српској да поштују и штите, очувају и развијају етнички, културни, језички и вјерски идентитет сваког припадника националне мањине у Републици Српској, који је држављанин Босне и Херцеговине и Републике Српске.

Члан 2.

Национална мањина у смислу овог закона је дио становништва – држављана Босне и Херцеговине и Републике Српске који не припадају ни једном од конститутивних народа, а сачињавају је грађани истог или сличног етничког поријекла, исте или сличне традиције, обичаја, вјеровања, језика, културе и духовности и блиске или сродне историјске прошлости и других карактеристика. Република Српска штити положај и равноправност припадника националних мањина: Албанаца, Црногораца, Чеха, Италијана, Јевреја, Мађара, Македонаца, Нијемаца, Пољака, Рома, Румуна, Руса, Русина, Словака, Словенаца, Турака и Украјинаца и других који испуњавају услове из става 1. овог члана.

Члан 3.

Сваки припадник националне мањине има право да слободно бира да се према њему опходе или не опходе као таквом и не смије доћи у неповољан положај због таквог опредјељења, а било какав облик дискриминације по том основу је забрањен. Није дозвољена асимилација припадника националних мањина.

Члан 4.

Припадници националних мањина имају право на слободу организовања и окупљања ради изражавања и заштите својих културних, вјерских, образовних, социјалних, економских и политичких слобода, права, интереса, потреба и идентитета.

Члан 5.

Република Српска омогућава и финансијски подржава одржавање и развој односа између припадника националних мањина у Републици Српској са припадницима националних мањина у Федерацији Босне и Херцеговине и у иностранству и са народима у њиховим матичним државама.

Република Српска, градови и општине дужни су предвидјети у својим буџетима средства за помоћ удружењима грађана која окупљају припаднике националних мањина, а у циљу остваривања права прописаних овим законом.

Влада Републике Српске је дужна, уз претходно мишљење Савеза националних мањина Републике Српске, донијети одлуку којом ће бити ближе одређени критеријуми и начин расподјеле средстава из става 1. овог члана.

Члан 6.

У градовима, општинама и мјесним заједницама гдје припадници националних мањина чине већину становништва

дужни су поштовати права припадника других националних мањина, као и конститутивних народа у Републици Српској, уважавајући начела њихове потпуне равноправности.

II – ЗНАКОВИ И СИМБОЛИ

Члан 7.

Припадници националних мањина могу слободно истицати и носити знакове и симболе националне мањине којој припадају, као и њених организација, удружења и институција.

Приликом употребе знакова и симбола припадници националних мањина обавезни су истицати службене знакове и симболе Босне и Херцеговине, Републике Српске, као и симболе и знакове општина и градова, у складу са њиховим прописима.

III – УПОТРЕБА ЈЕЗИКА

Члан 8.

Република Српска признаје и штити право сваком припаднику националне мањине коришћење свог језика, слободно и без ометања, приватно и јавно, усмено и писмено.

Право из става 1. овог члана подразумејева и право припаднику националне мањине да користи своје име и презиме на језику мањине и да захтијева да као такво буде у јавној употреби.

Члан 9.

У општинама, градовима и мјесним заједницама у којима припадници националне мањине чине апсолутну или релативну већину становништва органи власти обезбјеђују да се језик мањине користи између тих припадника и органа власти, да натписи институција буду исписани на језику мањине, те да локални називи,

имена улица и других топографских ознака намијењених јавности буду истакнути и на језику мањине која то захтијева.

Општине и градови могу у својим статутима утврдити да права из става 1. овог члана могу користити припадници националне мањине и када не чине апсолутну или релативну већину становништва, већ када у граду, општини, мјесној заједници или насељеном мјесту традиционално станује знатан број лица припадника националне мањине.

IV – ОБРАЗОВАЊЕ

Члан 10.

Припадници националних мањина могу основати и водити властите приватне институције за образовање и стручно усавршавање.

Финансирање институција из става 1. овог члана дужни су осигурати припадници националних мањина.

Члан 11.

У оквиру предшколског, основног и средњег образовања у општинама, градовима и у насељеним мјестима у којима припадници националних мањина чине апсолутну или релативну већину становништва обезбјеђује се образовање на језику мањине. Ако припадници националних мањина то захтијевају, обезбјеђује се учење њиховог језика, књижевности, историје и културе на језику мањине којој припадају као додатна настава, независно од броја припадника националне мањине, у складу са општим актима о извођењу наставе.

Ради остваривања права из става 1. овог члана обезбјеђују се потребна финансијска средства у буџету Републике Српске, за реализацију програма у области основног и средњег образовања, а у буџетима општина и градова у области предшколског образовања, а односи се на оспособљавање

наставника који ће изводити наставу на језику националне мањине, простор и друге услове за извођење додатне наставе и штампање уџбеника на језицима националних мањина.

V – ИНФОРМИСАЊЕ

Члан 12.

Припадници националних мањина у Републици Српској имају право на оснивање радио и телевизијских станица и издавање новина и других штампаних информативних новина на језицима мањина којим припадају.

Члан 13.

Радио и телевизијске станице чији су оснивачи Република Српска, општине и градови, које остварују улогу јавне службе, дужне су у својим програмским шемама предвидјети посебне емисије за припаднике националних мањина, а могу обезбиједити и друге садржаје на језицима мањина. Управни и редакцијски одбори дужни су обезбиједити учешће припадника националних мањина приликом утврђивања програмске шеме која се односи на националне мањине, уз претходно мишљење Савеза и Савјета националних мањина.

Радио-телевизија Републике Српске је дужна најмање једном седмично обезбиједити посебну информативну емисију за припаднике националних мањина на њиховим језицима.

Општине и градови ће својим прописима утврдити права припадника националних мањина из става 1. овог члана, полазећи од размјера заступљености националних мањина у општини, граду и насељеном мјесту.

VI – КУЛТУРА

Члан 14.

Припадници националних мањина имају право оснивати библиотеке, видеотеке, културне центре, музеје, архиве, културна, умјетничка и фолклорна друштва и све друге облике слободе културног изражавања, те бринути о одржавању својих споменика културе и културног наслеђа.

У градовима, општинама и мјеснима заједницама у којима припадници националне мањине чине преко једне трећине становништва у институцијама у области културе обезбјеђује се садржај на језицима националних мањина.

Архиви, музеји и установе за заштиту споменика културе у Републици Српској су дужни у својим програмима и садржајима обезбиједити сразмјерну заступљеност свих националних мањина у Републици Српској и штитити споменичко благо и културну баштину националних мањина.

VII – ЕКОНОМСКО-СОЦИЈАЛНА ПРАВА

Члан 15.

У градовима, општинама и мјесним заједницама у којима припадници националних мањина чине апсолутну или релативну већину становништва, у финансијским, банкарским, поштанским и другим службама јавног сектора, кроз уплатнице, обрасце и формуларе, те у болницама, домовима за стара лица и другим социјалним установама, обавезно се омогућава употреба језика мањина.

VIII – УЧЕСТВОВАЊЕ У ОРГАНИМА ВЛАСТИ

Члан 16.

Припадници националних мањина из члана 2. овог закона имају право на заступљеност у органима власти и јавним службама на свим нивоима, сразмјерно проценту њиховог учешћа у становништву према посљедњем попису становништва.

Савез националних мањина Републике Српске предлаже кандидате из реда националних мањина, сходно члану 2. овог закона. Представници националних мањина у структурама власти представници су свих националних мањина и дужни су штитити интересе свих националних мањина.

Начин заступљености представника националних мањина у законодавној, извршној и судској власти, као и у јавним службама уредиће се прописима Републике Српске, општина и градова.

Члан 17.

Народна скупштина Републике Српске ће основати Савјет националних мањина Републике Српске као посебно савјетодавно тијело које ће сачињавати припадници националних мањина из члана 2. овог закона. Народна скупштина Републике Српске бира Савјет националних мањина Републике Српске из реда кандидата које предлаже Савез националних мањина.

Члан 18.

Савјет националних мањина даваће мишљења, савјете и приједлоге Народној скупштини Републике Српске и другим републичким органима о свим питањима која се тичу права, положаја и интереса националних мањина у Републици Српској.

Савјет националних мањина Републике Српске може делегирати стручњака у Одбор за уставна питања Народне скупштине Републике Српске.

IX – КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 19.

Новчаном казном од 2.000,00 КМ до 10.000,00 КМ казниће се за прекршај правно лице ако: 1. у програмској шеми не предвиди посебне емисије за припаднике националних мањина (члан 13. овог закона); 2. не омогући употребу језика националних мањина у складу са чланом 15. овог закона.

За прекршај из става 1. овог члана казниће се одговорно лице у правном лицу новчаном казном у износу од 200,00 КМ до 1.000,00 КМ.

X – ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 20.

У року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона ускладиће се прописи Републике Српске, општина и градова са одредбама овог закона.

У року од три мјесеца Народна скупштина Републике Српске ће основати Савјет националних мањина Републике Српске.

Члан 21.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 01-970/04
16. децембар 2004.
Бања Лука

Предсједник
Народне скупштине,
Душан Стојичић, с.р.

На основу члана 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске, члана 17. Закона о заштити права припадника националних мањина („Службени гласник Републике Српске“, број 2/05), чланова 176. и 180. Пословника Народне скупштине Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 99/06), Народна скупштина Републике Српске на Седмој сједници, одржаној 1. марта 2007. године, доноси

**ОДЛУКУ О ОСНИВАЊУ
САВЈЕТА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Члан 1.

Оснива се Савјет националних мањина Републике Српске, као посебно савјетодавно тијело, које ће сачињавати припадници националних мањина.

Члан 2.

Савјет националних мањина даваће мишљења и приједлоге Народној скупштини Републике Српске и другим републичким органима о свим питањима која се тичу права положаја и интереса националних мањина у Републици Српској.

Члан 3.

Савез националних мањина предлаже кандидате из реда националних мањина у Савјет националних мањина Републике Српске, који се бирају на период од четири (4) године.

Члан 4.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а објавиће се у „Службеном гласнику Републике Српске“.

Број: 01- 386/07

Датум: 1. март 2007. године

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПРАВА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У ФЕДЕРАЦИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

I . ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Законом се, у складу са Законом о заштити права припадника националних мањина Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 12/03 и 76/05) и Европском оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина, утврђују права и обавезе припадника националних мањина у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација), Савјетодавно вијеће припадника националних мањина Федерације, те обавезе органа власти да поштују и штите, очувају и развијају етнички, културни, језички и вјерски идентитет сваког припадника националне мањине у Федерацији који је држављанин Федерације односно Босне и Херцеговине.

Члан 2.

Заштита права и слобода припадника националних мањина саставни је дио међународне заштите људских права и слобода.

Оквирна конвенција за заштиту националних мањина Вијећа Европе непосредно се примјењује и саставни је дио правног система Федерације.

Члан 3.

Национална мањина, у складу са овим законом, дио је становништва – држављана Федерације односно Босне и

Херцеговине који се не изјашњавају као припадници ни једног од три конститутивна народа, а сачињавају је људи истог или сличног етничког поријекла, исте или сличне традиције, обичаја, вјеровања, језика, културе и духовности и блиске или сродне историје и других обиљежја.

Федерација штити положај и равноправност припадника националних мањина: Албанаца, Црногораца, Чеха, Италијана, Јевреја, Мађара, Македонаца, Нијемаца, Пољака, Рома, Румуна, Руса, Русина, Словака, Словенаца, Турака, Украјинаца и других који испуњавају увјете из става 1. овог члана.

Члан 4.

Сваки припадник националне мањине има право слободно бирати да се према њему опходе или не опходе као таквом и не смије доћи у неповољан положај због таквог опредјељења, а било какав облик дискриминације по том основу је забрањен. Забрањена је асимилација припадника националних мањина мимо њихове воље.

Члан 5.

Припадници националних мањина имају право на слободу организирања и мирног окупљања ради испољавања и заштите својих културних, вјерских, образовних, социјалних, економских и политичких слобода, права, интереса, потреба и идентитета.

Члан 6.

Федерација омогућава, подстиче и финансијски подржава одржавање и развој односа између удружења припадника националних мањина у Федерацији са припадницима удружења националних мањина у Републици Српској, Дистрикту Брчко, другим државама и с народима у њиховим матичним државама.

Федерација је дужна у оквиру својих буџетских средстава осигурати средства ради остваривања права која припадају

националним мањинама на основу овог закона, као и за активности удружења припадника националних мањина.

II. ЗНАКОВИ И СИМБОЛИ

Члан 7.

Припадници националних мањина, њихова удружења, институције, други субјекти и облици организирања и дјеловања могу слободно истицати и носити знакове и симболе националне мањине којој припадају, као и њихових организација, удружења и институција.

На организованим манифестацијама и скуповима се уз симболе националних мањина обавезно истичу и други службени симболи (државни, федерални, кантонални, градски и опћински) у складу са важећим прописима.

III. УПОТРЕБА ЈЕЗИКА

Члан 8.

Федерација признаје и штити право сваком припаднику националне мањине да се користи својим језиком слободно и без ометања, приватно и јавно, усмено и писмено.

Право из става 1. овог члана подразумијева и право припадника националне мањине да употреби своје име и презиме на језику мањине и да захтијева да као такво буде у јавној употреби.

Члан 9.

У градовима, опћинама и мјесним заједницама у којима припадници националне мањине чине већину становништва органи власти обавезни су осигурати употребу језика мањине

између тих припадника и органа власти, да натписи институција буду исписани и на језику мањине, те да локални називи, називи улица и других топографских ознака намијењених јавности буду исписани и истакнути и на језику националне мањине која то захтијева.

Градови и опћине могу својим статутима утврдити да права из става 1. овог члана могу користити припадници националне мањине и када не чине већину становништва.

IV. ОБРАЗОВАЊЕ

Члан 10.

Припадници националне мањине могу учити језик, књижевност, историју и културу и на језику мањине којој припадају. Образовне власти у Федерацији у оквиру свог образовног програма (предшколског, основног и средњег) обавезне су у школама у којима ученици – припадници једне националне мањине чине најмање једну трећину осигурати образовање на језику те мањине, а ако чине једну петину осигурати додатну наставу о језику, књижевности, историји и култури мањине којој припадају, ако то захтијева већина њихових родитеља. Ради остваривања права из става 2. овог члана надлежне образовне власти у Федерацији обавезне су осигурати финансијска средства за оспособљавање наставника који ће изводити наставу на језику националне мањине, осигурати простор и друге увјете за извођење допунске наставе, као и штампање уџбеника на језицима националних мањина.

V. ИНФОРМИРАЊЕ

Члан 11.

Припадници националних мањина у Федерацији имају право на оснивање радио и телевизијских станица, издавање штампе и других штампаних информација на језицима мањине којој припадају.

Члан 12.

Радио и телевизијске станице које имају улогу јавног сервиса/ службе, а чији су оснивачи Федерација, кантони, градови или општине, обавезне су у својим програмским схемама предвидјети посебне емисије за припаднике националних мањина, а могу осигурати и друге садржаје на језицима мањина, као и емисије, на службеним језицима, о припадницима националних мањина у Федерацији.

Радио и телевизијске станице, као јавни сервиси, дужне су најмање једном седмично осигурати посебну информативну емисију за припаднике националних мањина на њиховом језику.

Кантони ће својим прописима утврдити права из става 1. овог члана, на основу постотка заступљености националних мањина у кантону, граду и општини.

VI. КУЛТУРА

Члан 13.

Припадници националних мањина имају право оснивати библиотеке, видеотеке, културне центре, музеје, архиве, културна, умјетничка друштва и све друге облике слободе културног изражавања, те се бринути о одржавању својих споменика културе и културне баштине.

У градовима, општинама, мјесним заједницама у којима

припадници националне мањине чине више од једне трећине становништва у институцијама за културне активности осигураће се садржај на језицима националне мањине.

Архиви, музеји и друге установе за заштиту културно-историјског и градитељског наслеђења у Федерацији обавезне су у својим програмима и садржајима осигурати сразмјерну заступљеност културно-историјског и градитељског наслеђења свих националних мањина у Федерацији.

VII. ЕКОНОМСКО-СОЦИЈАЛНА ПРАВА

Члан 14.

Припадници националних мањина из члана 3. овог закона имају право на запослење у органима државне службе и другим јавним службама на свим нивоима власти, сразмјерно постотку њиховог учествовања у становништву према последњем попису становништва из 1991. године, а заступљеност у законодавним органима власти на свим нивоима осигурава се према Изборном закону Босне и Херцеговине.

Члан 15.

Надлежне власти Федерације, кантона, града и опћина својим прописима утврдит ће стимулативне мјере за запошљавање и веће квоте за запошљавање припадника националних мањина, те предузимати и друге одговарајуће мјере за постизање брже и потпуније равноправности припадника националних мањина.

VIII. ВИЈЕЋЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА ФЕДЕРАЦИЈЕ

Члан 16.

У циљу заштите права националних мањина овим законом се оснива Вијеће националних мањина Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Вијеће мањина Федерације) као Савјетодавно тијело Парламента Федерације Босне и Херцеговине за заштиту припадника националних мањина, утврђује састав, начин избора и рада, финансирање и друга питања за рад Вијећа.

Члан 17.

Вијеће мањина Федерације састоји се од представника националних мањина из члана 3. овог закона које делегирају њихова удружења.

Број чланова Вијећа мањина Федерације одређује се тако да се на сваких 1.000 чланова удружења припадника националних мањина бира по један представник у Вијеће мањина Федерације, с тим да ниједна национална мањина не може имати више од пет представника, изузев Рома који могу имати највише седам представника.

Члан 18.

Вијеће мањина Федерације прати стање и примјену прописа, заузима ставове, даје приједлоге и препоруке органима власти у Федерацији о свим питањима која су од значаја за положај и остваривање права припадника свих националних мањина у Федерацији.

Вијеће мањина Федерације повремено ће делегирати представнике у Комисију за уставна питања и Комисију за људска права и слободе и друге комисије и радна тијела оба дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине.

Вијеће мањина Федерације доноси свој Статут, Пословник о раду, Програм рада и програме рада својих радних тијела.

Члан 19.

Статутом и Пословником о раду Вијећа мањина Федерације утврђује се начин избора руководства, стална и повремена тијела, начин сазивања и рада, вријеме и мјесто одржавања сједница и друга питања од значаја за рад Вијећа.

Члан 20.

Влада Федерације Босне и Херцеговине ће на приједлог Федералног министарства правде у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона позвати удружења припадника националних мањина да изаберу своје представнике у Вијеће мањина Федерације, обавити административно-техничке послове око прве сједнице Вијећа, те сазвати прву оснивачку сједницу.

Члан 21.

Регистрирана удружења припадника националних мањина ће у складу са својим актима изабрати представнике у Вијеће мањина Федерације у року од 30 дана од дана објаве позива Владе Федерације из члана 20. овог закона.

IX. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА И НАДЗОР

Члан 22.

Органи власти у Федерацији сарађиват ће и размјењивати искуства с надлежним органима заинтересираних држава, као и с међународним институцијама ради што потпунијег остваривања права националних мањина.

Надзор над провођењем овог закона врши Федерално министарство правде.

Х. ПРИЈЕЛАЗНА И ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 23.

Кантони, градови и опћине ће својим прописима ближе одредити права припадника националних мањина у складу с одредбама овог закона у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу.

Члан 24.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у «Службеним новинама Федерације БиХ».

ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ
ДОМА НАРОДА
ПАРЛАМЕНТА ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ
Стјепан Крешић

ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ
ПРЕДСТАВНИЧКОГ ДОМА
ПАРЛАМЕНТА ФЕДЕРАЦИЈЕ БиХ
Сафет Софтић

Биљешка о аутору

Слободан Наградић рођен је 1957. године у Црнчи код Дервенте. Школовао се у родном и сусједном селу Осиња, затим у Добоју и Сарајеву, у којем је 1979. дипломирао филозофију и социологију и живио до почетка рата 1992. године. Радио је, у различитим својствима и звањима, професионално или волонтерски (сарадник, извршни секретар, предсједник, дописник, асистент, помоћник министра, савјетник итд.), у истраживачким, финансијским, медијско-информативним, образовним, хуманитарним, политичким и државним установама и организацијама.

Између осталог био новинар, покретач, члан редакције и главни и одговорни уредник више новина и часописа, као што су Лица, Западна Србија, Хуманост, Градишки зборник, Радови Филозофског факултета у Бањој Луци, Билтен Вијећа за дјецу БиХ и др. Такође, био је предсједник Друштва српско-украјинског пријатељства Републике Српске, потпредсједник Српског просвјетног и културног друштва „Просвјета“, те предсједник њеног општинског одбора у Градишци и градског у Бањој Луци, одборник у СО Градишка, први предсједник Вијећа за дјецу БиХ, замјеник предсједника Одбора за Роме при Савјету министара БиХ, итд.

Написао и приредио 30 књига и брошура, више десетина научних радова и рецензија, више стотина стручних радова, есеја и коментара, око стотину интервјуа, преко хиљаду новинских текстова, учествовао у изради више десетина закона у БиХ, стратегија, акционих планова и других докумената, координирао израду већег броја извјештаја о стању људских права у БиХ и представљао их на надлежним тијелима УН у Женеви, учествовао на бројним „округлим столовима“, конференцијама и научним скуповима.

Главна дјела: *Религијски и друштвени феномени у вјерској штампи* (1989), *Нека историја суди* (1995), *Опструкција демократије* (1998), *Срицање демократије* (1998), *И етика и политика* (1998), *Солидарност и милосрђе* (1999), *Иза прве линије* (1999), *Политички маркетинг и изборне кампање* (2001), *Друштвოსловне енеаде* (2003), *Голуб и маслина. Књига о миру* (2003), *Књижевне теме* (2004), *(У)топоси полиса мог* (2005),

Ка правима дјеце (2007), О српској „Просвјети“ (2007), Религија, црква и политика (2007), Националне мањине и Роми у БиХ (2008) и друге.

